

OPINNÄYTETYÖ
Jenni Henttunen
Raisa Jussi
Petra Lasanen 2007

**ROVANIEMEN PERHEPALVELUKESKUS
- Lapsiperheiden parhaaksi – yhdessä toimien -**



Rovaniemen
ammattikorkeakoulu
University of Applied Sciences

SOSIAALIALAN KOULUTUSOHJELMA

ROVANIEMEN AMMATTIKORKEAKOULU

SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

ROVANIEMEN PERHEPALVELUKESKUS

- Lapsiperheiden parhaaksi – yhdessä toimien -

Henttunen Jenni
Jussi Raisa
Lasanen Petra

2007

Toimeksiantaja Napero-hanke

Ohjaaja Iiris Hoppo

Salainen _____ saakka

Hyväksytty arvosanalla _____

_____ 2007 _____

Tekijä	Jenni Henttunen Petra Lasanen Raisa Jussi	Vuosi	2007
Toimeksiantaja Työn nimi	Napero-hanke Rovaniemen perhepalvelukeskus - lapsiperheiden parhaaksi - yhdessä toimien		
Sivu- ja liitemäärä	79+ 1		

Tutkimuksemme tarkoituksena on tuottaa tietoa Rovaniemen perhepalvelukeskuksen asiakkaiden tuen tarpeista sekä kehittämistoiveista ja -ideoista. Rovaniemen perhepalvelukeskus on kaupungin ylläpitämä keskus, johon on koottu lapsiperheille suunnattuja palveluita saman katon alle.

Tutkimuksemme on laadullinen. Tutkimuksen aineiston keräsimme puoli-strukturoidulla kyselylomakkeella perhepalvelukeskuksen asiakkailta. Kyselylomakkeita palautui meille 34 ja tutkimusaineiston analysoimme aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Asiakkaiden vastausten pohjalta olemme työstäneet kehittämis ehdotuksia siihen, kuinka perhepalvelukeskusta voitaisiin kehittää vastaamaan enemmän lapsiperheiden muuttuviin tarpeisiin.

Perhepalvelukeskuksen palveluiden tyypillinen käyttäjä oli tutkimuksemme mukaan 26-30-vuotias ydinperheen äiti lapsineen. Vastausten mukaan perhepalvelukeskuksen palveluista eniten käytettyjä olivat neuvolan ja avoimen päiväkodin palvelut. Perhepalvelukeskuksen asiakkaat kokivat suurimmaksi tuen tarpeekseen vanhemmuuden tukemisen eri muodoissaan. Perhepalvelukeskukselta tukea kaivattiin erityisesti arjen hallintaan, vuorovaikutukseen, vaikeisiin elämäntilanteisiin sekä lapsen kasvattamiseen ja hoitoon. Tärkeimmäksi tukimuodoksi vanhemmat kokivat vertaisryhmätoiminnan. Tutkimuksestamme selviää myös, että perhepalvelukeskuksen asiakkailla on monipuolisia kehittämisideoita perhepalvelukeskuksen eri toimintoihin.

Tutkimuksemme mukaan perhepalvelukeskuksen palvelut ovat hyviä ja laadukkaita, mutta perhepalvelukeskuksen tulisi kehittää ja lisätä erityisesti vanhemmuutta tukevia työmenetelmiä. Näin vastattaisiin lapsiperheiden tuen tarpeisiin paremmin sekä saataisiin palveluiden painopiste korjaavasta työstä kohti ennaltaehkäisevää työtä.

Avainsanat perhepalvelukeskus, monitoimijuus, lapsiperhe, vanhemmuus

Social services Pro-
gramme

Authors	Jenni Henttunen Petra Lasanen Raisa Jussi	Year	2007
Commissioned by	Napero-project		
Subject of thesis	Service centre for families of Rovaniemi – Working united for the best of families with children		
Number of pages	79+ 1		

The purpose of our study is to examine the clients` needs of support and wishes for improvement concerning the service centre for families of Rovaniemi. The service centre for families upholds and offers different kinds of services for families with children. The centre is financed by the City of Rovaniemi.

The approach of our study is qualitative. The data was collected by questionnaires sent to the clients of the service centre for families of Rovaniemi. 34 questionnaires were returned to and the data was analyzed with the qualitative content analysis method. Based on the answers of the clients suggestions are given on how the service centre for families could be developed to respond to the changing needs of families with children.

According to this study the most common client of the service centre for families was a 26 – 30 year old nuclear family mother and her children. The most frequently used services in the service centre for families were the guidance centre and day care. The clients felt that the biggest needs for support are the different forms of supporting parenting. Clients specially needed support in handling everyday life, interaction, help in difficult life situations and raising and taking care of their children. Clients experienced that the best way of support are peer groups for parents and children. The study also showed that the clients of service centre for families have versatile improvement ideas about different functions in the service centre for families.

This study indicates that the services of the service centre for families are of good quality but the service centre for families should especially improve and add work methods which support parenting. This would be the way to correspond better to the needs of families with children for support and to shift the weight of services towards preventive rather than repairing work.

Keywords service centre for families, multiprofessionality,
family with children, parenthood

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO.....	1
2 PERHEPALVELUKESKUKSEN TOIMINTAMALLI	3
2.1 PERHEPALVELUKESKUS PALVELUMUOTONA.....	3
2.2 ROVANIEMEN PERHEPALVELUKESKUS	4
2.3 ROVANIEMEN PERHEPALVELUKESKUKSEN PALVELUT	6
2.3.1 Avoin päiväkotiki	7
2.3.2 Keskustan neuvola	8
2.3.3 Kuntoutus	9
2.3.4 Erityspäivähoidon resurssikeskus.....	10
2.3.5 Perhesosiaalityö	11
2.3.6 Perheneuvola	13
3 PERHEPALVELUKESKUKSEN ARVOT JA PERIAATTEET	14
3.1 OSALLISUUDEN EDISTÄMINEN.....	14
3.2 YHTEISÖLLISYYDEN JA PERHEEN SOSIAALISTEN VERKOSTOJEN VAHVISTAMINEN	15
3.3 ENNALTAEHKÄISEVÄÄN TYÖHÖN PANOSTAMINEN	16
3.4 MONITOIMIJUUS	17
3.4.1 Asiantuntijuus ja toimintakulttuuri	19
3.4.2 Monitoimijuuden haasteita.....	20
4 PERHEPALVELUKESKUS PERHEIDEN TUKIJANA.....	22
4.1 PERHE TOIMIJANA PERHEPALVELUKESKUKSESSA	22
4.2 PERHEEN MERKITYS YKSILÖN ELÄMÄSSÄ.....	22
4.2.1 Erilaisia lapsiperheiden muotoja.....	23
4.2.2 Lapsiperhe Rovaniemellä	25
4.3 VANHEMMUUS	26
4.3.1 Jaettu vanhemmuus	27
4.3.2 Vanhemmuuden merkitys lapselle.....	28
4.3.3 Vanhemmuuden tukeminen.....	28
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	32
5.1 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA LÄHTÖKOHDAT	32
5.2 TUTKIMUSTEHTÄVÄT JA TUTKIMUSHENKILÖT	33
5.3 TUTKIMUS- JA AINEISTONKERUUMENETELMÄT	34
5.4 AINEISTON ANALYSOINTI	36
5.5 TUTKIMUKSEN EETTISYYS	42
5.6 LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTI	43
6 TUTKIMUSTULOKSET	46
6.1 AINEISTON TAUSTATIEDOT	46
6.2 TUKEA VANHEMMUUTEEN	49
6.2.1 Tukea lapsen kasvattamiseen ja hoitoon.....	49
6.2.2 Tukea arjessa pärjäämiseen.....	50
6.2.3 Tukea haastaviin tilanteisiin	51
6.2.4 Vuorovaikutuksellista tukea	52

6.3 KEHITTÄMISIDEAT	54
6.3.1 <i>Tiedottamisen kehittäminen</i>	54
6.3.2 <i>Erilaisten toimintojen kehittäminen</i>	56
6.3.3 <i>Henkilökunnan kehittämistarpeita</i>	57
6.3.4 <i>Käytännön asioiden kehittäminen</i>	58
7 YHTEENVETO	60
8 KEHITTÄMISEHDOTUKSET	64
8.1 VERTAISRYHMÄTOIMINNAN KEHITTÄMINEN	64
8.2 PALVELUIDEN NÄKYVYYDEN LISÄÄMINEN	65
8.3 MONITOIMIJUUDEN KEHITTÄMINEN	66
9 POHDINTA	70
LÄHTEET	74
LIITTEET	80

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1.	Rovaniemen perhepalvelukeskuksen palvelut	6
Kuvio 2.	Rovaniemen lapsiperheiden perherakenteet vuonna 2006	25
Kuvio 3.	Kyselyyn vastanneiden tuen tarpeita	39
Kuvio 4.	Kyselyyn vastanneiden ideoita Rovaniemen perhepalvelukeskuksen kehittämiseksi	41
Kuvio 5.	Kyselyyn vastanneiden ikä luokiteltuna ryhmiin	46
Kuvio 6.	Kyselyyn vastanneiden kodin etäisyys perhepalvelukeskuksesta	47
Kuvio 7.	Kyselyyn vastanneiden perhemuoto	47
Kuvio 8.	Kyselyyn vastanneiden palveluiden käyttö	48
Kuvio 9.	Taho, josta kyselyyn vastanneet olivat kuulleet perhepalvelukeskuksesta	54

1 JOHDANTO

Viime vuosina Suomessa on alettu etsiä uusia palveluratkaisuja perheille, koska sosiaalialan toimintaympäristö on jatkuvassa muutoksessa. Haasteeseen on pyritty vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyön parantamisella, työnjaon kehittämisellä sekä palveluiden keskittämällä. Yksi uusi palvelumuoto on lapsiperheiden palveluiden keskittäminen esimerkiksi perhepalvelukeskuksiin. Myös Rovaniemelle avattiin perhepalvelukeskus tammi-kuussa 2007. Rovaniemen perhepalvelukeskuksen toiminnan kehittämisessä on ollut vahvasti mukana Rovaniemen kaupungin Napero- hanke. Napero-hankkeen päämääränä on edistää lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia tehostamalla ennaltaehkäisevää työtä, vahvistamalla vanhemmuutta, vanhempien osallisuutta ja yhteisöllisyyttä eri keinoin. Napero-hanke vastaa myös perhepalvelukeskuksen kehittämistyöstä esimerkiksi kehittämällä monitoimijuutta ja verkostomaisia työmuotoja. Napero-hanke toimii myös opinnäytetyömme toimeksiantajana.

Olemme kaikki kolme suuntautuneet opinnoissamme varhaiskasvatus- ja lastensuojelutyöhön ja meitä kiinnostivat Napero-hankkeen lapsi- ja perhelähtöiset työskentelymuodot. Otimme yhteyttä hankkeen projektipäällikköön tarkoituksenamme hankkia sekä harjoittelupaikat että toimeksiantaja opinnäytetyöllemme. Napero-hankkeen työntekijöiden toivomuksesta sekä heidän antamiensa ideoiden pohjalta päädyimme tutkimaan perhepalvelukeskusta asiakaslähtöisestä näkökulmasta.

Opinnäytetyömme tavoitteena on tuottaa tutkittua tietoa Rovaniemen perhepalvelukeskuksen asiakkaiden tuen tarpeista sekä kehittämistoiveista, jotta perhepalvelukeskuksen toimintaa voidaan kehittää asiakaslähtöisemmäksi. Etsimme opinnäytetyössämme vastauksia seuraaviin kysymyksiin: 1) millaisia tuen tarpeita perhepalvelukeskuksen asiakkailla on? 2) miten asiakkaat kehittäisivät perhepalvelukeskusta?

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus. Tutkimuksen aineiston keräsimme puolistrukturoidulla kyselylomakkeella perhepalvelukeskuksen asiakkailta. Analysoimme tutkimusaineiston aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä ja kokosimme tuloksista yhteenvedon. Tulosten pohjalta olemme myös työstäneet perhepalvelukeskukselle kehittämisehdotuksia, joiden pohjalta toimintaa voitaisiin kehittää perhepalvelukeskuksessa vieläkin asiakaslähtöisemmäksi sekä saada toiminta vastaamaan paremmin lapsiperheiden tarpeisiin.

Opinnäytetyömme teoreettisen viitekehyksen olemme koonneet tutustumalla aikaisempiin tutkimuksiin ja teoriakirjallisuuteen. Teoriaosuutta varten olemme myös haastatelleet Rovaniemen perhepalvelukeskuksen yksiköiden vastaavia työntekijöitä. Päädyimme haastattelemaan perhepalvelukeskuksen työntekijöitä, koska Rovaniemen perhepalvelukeskuksen palveluista oli vähän tietoa saatavana ja halusimmekin haastatteluilla koota teorialtietoa palveluista sekä Rovaniemen perhepalvelukeskuksen historiasta. Lopullinen teoreettinen viitekehys opinnäytetyöllemme muodostui asiakaskyselystämme ja haastatteluista nousseiden teemojen perusteella. Olemme rajanneet opinnäytetyömme koskemaan Rovaniemen perhepalvelukeskusta ja sen palveluita sekä perhepalvelukeskuksen asiakkaita.

Teoreettiseen viitekehykseen olemme sisällyttäneet teorialtietoa Rovaniemen perhepalvelukeskuksesta ja sen toimintaa ohjaavista arvoista ja periaatteista. Myös määritelmät perheestä ja vanhemmuudesta sisältyvät tutkimuksemme teoriaosuuteen, koska perhepalvelukeskuksen ensisijaisena tehtävänä on tukea lapsiperheitä. Opinnäytetyömme teoriaosuus toimii näin ollen myös kattavana esittelynä Rovaniemen perhepalvelukeskuksesta ja sen toiminnasta niin työntekijöille kuin asiakkaillekin. Teoriaosuuden jälkeen kuvaamme tutkimuksen taustan ja lähtökohdat, tutkimuskohteen ja -henkilöt, tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmät sekä tutkimustulokset. Lopuksi pohdimme tutkimustuloksia niin teoriaan kuin omaan ammatilliseen osaamiseemme pohjaten.

2 PERHEPALVELUKESKUKSEN TOIMINTAMALLI

2.1 Perhepalvelukeskus palvelumuotona

Perustuslain mukaan julkisen vallan tulee turvata jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut sekä edistää väestön terveyttä. Viime vuosina on alettu etsiä uusia palveluratkaisuja, koska sosiaalialan toimintaympäristö on muuttunut merkittävästi. Esimerkiksi syntyvyyden alentuminen, muuttoliike, väestörakenteen muutos ja kuntien taloudellinen epävakaisuus asettavat uusia haasteita hyvinvointiyhteiskunnan koko palvelujärjestelmälle. Haasteeseen on pyritty vastaamaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyön parantamisella ja työnjaon tarkoituksenmukaisella kehittämisellä. Perheiden kannalta sosiaalipalveluiden keskeisin kehittämisen kohde on palvelujen saamisen turvaaminen, asiakaslähtöisyyden parantaminen ja laadun kehittäminen. Valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaan perheiden välistä vertaistukea tulee vahvistaa ja kehittää perheiden tarpeista lähtevää perhekeskustoimintaa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2003a, 3-5.)

”Rakkaalla lapsella on monta nimeä” – sananlasku on vahvasti mukana perhekeskustoiminnan kehittämistyössä (Hyssälä 2004, 7). Kunnissa ja järjestöissä onkin käytössä erilaisia nimiä yhteiselle asialle, esimerkiksi perhekeskus, perhepalvelukeskus, perhepalveluverkosto, perhekahvila ja hyvinvointineuvola. Keväällä 2006 sosiaali- ja terveysministeriön tukemia perhekeskuskokeiluja oli jo 30 paikkakunnalla. Vaikka kokeiluja onkin paljon, niin lähtökohdiltaan ne ovat samanlaisia. Toimintamalli perustuu kumppanuuteen ja se kokoaa alueella olevat perheiden sosiaalipalvelut toimijaverkostoksi, jossa yhteistyölle luodaan toimivat käytännöt ja rakenteet. Verkostoon kuuluvia palveluja voivat olla esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvola, päivähoito, sosiaalityö, perhetyö, koulu, kouluterveydenhuolto, oppilashuolto, järjestöjen ja seurakuntien perhepalvelut. Perhekeskustoiminnassa paikallisten ominaispiirteiden huomioon ottaminen on olennaista. (Hyssälä 2004, 7; Pietilä-Hella 2006, 64,75; Sosiaaliportti 2006.)

Perhepalvelukeskustoiminnan tavoitteena on rakentaa entistä vahvempi varhaisen tuen toimintamalli, jossa keskeistä on perheiden ja heidän kanssaan työskentelevien tiivis vuorovaikutus. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten ja vanhempien tarpeet sekä paikallinen moniammatillinen asiantuntemus. Perheiden omaa osallistumista toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin korostetaan. Toiminnan tavoitteena on mahdollistaa ja edistää perheiden omien sosiaalisten verkostojen ja vertaistoiminnan syntymistä alueella. Perhekeskustoiminta perustuu siihen, että kaikkien mukana olevien tiedot, taidot, kokemukset ja verkostot on koottu yhteen, jotta perheiden selviytymistä arjessa voidaan vahvistaa mahdollisimman monipuolisesti. (Pietilä-Hella 2006, 64–65.)

2.2 Rovaniemen perhepalvelukeskus

Rovaniemen perhepalvelukeskus on kunnan järjestämä ja kehittämä palvelu, jossa yhteistyökumppaneina toimivat muun muassa Mannerheimin lastensuojeluliitto ja seurakunta. Perhepalvelukeskuksen toiminnan tavoitteena on täydentää Rovaniemen kaupungin lapsiperheille suuntaamia palveluita yhdessä muiden toimijoiden kanssa. (Karvonen 2007.)

Ajatus keskitetyistä perhepalveluista oli olemassa jo ennen Rovaniemen kaupungin ja maalaiskunnan yhdistymistä. Alkuun panevana voimana voisi pitää ajatusta neuvolan ja perhetyön yhteistyöstä. Ajatusta tukemaan tarvittiin hanke, jota lähdettiin kehittämään ja suunnittelemaan jo vuonna 2004. Läheisinä kumppaneina hankkeen suunnittelussa olivat lapsiperheiden kanssa työskentelevät toimijat ja yksiköt. Matkan varrella hankkeen toiminta-ajatus kehittyi eteenpäin koskemaan laajemmin lapsiperheiden palveluita, näin syntyi Rovaniemen kaupungin ylläpitämä Napero-hanke. Napero-hankkeen päämääränä on edistää lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia tehostamalla ennaltaehkäisevää työtä, kehittämällä ylisektorisia verkostomaisia työmuotoja, vahvistamalla vanhemmuutta, vanhempien osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Keskeiset toimintatavat hankkeessa ovat vertaisryhmätoiminta, asiakasprosessien mallintaminen sekä perheiden ja työntekijöiden väliselle kumppa-

nuudelle rakentuva yhteistyö. Tärkeänä tehtävänä Napero- hankkeella on myös suunnitella ja kehittää Rovaniemen perhepalvelukeskuksen toimintaa esimerkiksi kehittämällä monitoimijuutta ja verkostomaisia työmuotoja. Napero-hanke aloitti toimintansa elokuussa 2006. (Karvonen 2007.)

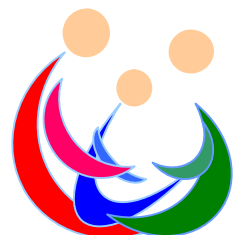
Lopullisen sysäyksen perhepalvelukeskuksen syntymiselle antoi kuntien yhdistyminen vuonna 2005. Rahoitus saatiin kuntoon ja tiloja alettiin saneerata. Kun päätös perhepalvelukeskuksesta oli tehty, asiat etenivät suhteellisen nopeasti, perhepalvelukeskuksen virallisia avajaisia vietettiin jo helmikuussa 2007. Perhepalvelukeskuksen palveluntarjoajat muodostui neuvolatyöryhmän toimijoista, jotka ovat olleet aikaisemminkin lähiyhteistyökumppaneita. Perhepalvelukeskuksessa toimivien palveluiden uusin lähityökumppani on perhesosiaalityö perhetöineen, joka ei ole tässä muodossa ollut neuvolatyöryhmän jäsen aikaisemmin. (Karvonen 2007.)

Napero-hankkeen aikana pyritään koulutuksen keinoin edistämään perhepalvelukeskuksen työntekijöiden osaamista perheiden palveluissa. Kehittämistyöhön osallistuu Rovaniemen ja Ranuan perhepalveluiden eri toimijoita sosiaali- terveys- ja päivähoidon palveluista. Hankkeessa tehdään yhteistyötä sekä eri oppilaitosten että 3.sektorin toimijoiden kanssa. Rovaniemellä pilotointialueina toimivat keskustan alue sekä Muurola. (Rovaniemen kaupunki 2007c.)

2.3 Rovaniemen perhepalvelukeskuksen palvelut



Kuvio 1. Rovaniemen perhepalvelukeskuksen palvelut



2.3.1 Avoin päiväkot

Kunnat tarjoavat lapsiperheille päivähoidon lisäksi monipuolisesti erilaisia avoimia varhaiskasvatuspalveluja, joilla pyritään tukemaan sekä lapsen että koko perheen hyvinvointia. Kuten kaiken kunnan tarjoaman varhaiskasvatuspalvelun, myös avoimen varhaiskasvatuksen tulee olla suunnitelmallista ja tavoitteellista. Yksi kunnan tarjoamista avoimista varhaiskasvatuspalveluista on avoin päiväkotitoiminta. Tavoitteena on tarjota kotihoidossa oleville tai vähän päivähoitoa tarvitseville lapsille ja heidän vanhemmilleen sosiaalisia kontakteja sekä monipuolista toimintaa yhdessä muiden lasten ja vanhempien kanssa. Asiakkaat voivat osallistua toimintaan säännöllisesti, yleensä muutamasta tunnista viikossa muutamaan tuntiin päivässä. Palvelutarjonta voi vaihdella kuntakohtaisesti. (Stakes 2006b.)

Rovaniemen avointa päiväkotia voisi luonnehtia matalan kynnyksen paikaksi. Sinne voi tulla aukioloaikoina ilman ennakkoilmoittautumista ja toimintaan osallistuminen on maksutonta. Avoin päiväkotitoiminta on tarkoitettu alle kouluikäisille lapsille ja heitä kotona hoitaville vanhemmille tai hoitajille. Avoimessa päiväkodissa vanhemmilla on mahdollisuus tavata muita perheitä ja lapsilla mahdollisuus luoda ystävyssuhteita, leikkiä ja harjoitella sosiaalisia taitoja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa. Toiminta perustuu aktiiviseen yhdessäoloon, jossa vanhemmat huolehtivat lapsistaan. Ohjelmaan kuuluu vapaata yhdessäoloa, leikkiä, arjen kokemusten vaihtamista, ohjattuja toimintahetkiä sekä vanhempien toivomusten mukaan asiantuntijavierailuja ja muuta ohjelmaa. (Kallo 2007.)

Avoimen päiväkodin rooli on olla tukemassa vanhemmuutta ja edistää perheiden hyvinvointia yhdessä muiden perheiden palvelujen kanssa. Se tarjoaa vanhemmille ja lapsille mahdollisuuden vertaistukeen ja tarvittaessa tukeen työntekijöiltä. Vanhemmat voivat keskustella kasvatuksesta, lapsen kehityksestä, vanhemmuudesta ja lapsiperheen arjesta muiden perheiden ja alan ammattilaisten kanssa. Avoimessa päiväkodissa toimintaa toteutetaan moniammatillisesti työparityöskentelynä. Työntekijät ovat päivähoidon ja sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia. Moniammatillisuus antaa mahdolli-

suuden asiakkaan tarpeiden kokonaisvaltaiseen huomioimiseen. (Kallo 2007.)

2.3.2 Keskustan neuvola

Kansanterveyslain (1972 ja 2006) mukaisesti kuntien on järjestettävä perusterveydenhuoltona terveysneuvontaa, johon kuuluvat myös äitiys- ja lastenneuvolatoiminta. Suomessa neuvolatoiminnalla on pitkät perinteet ja se levisi maanlaajuisesti jo 1940-luvulla. Vuonna 2006 voimaan tulleissa kansanterveyslain muunnoksissa neuvolatoiminta mainitaan ensi kertaa varsinaisessa lakitekstissä. Neuvolan toiminta ei kohdistu enää vain odottaviin äiteihin, lapsiin tai lapsiperheisiin, vaan nykyisen neuvolan tavoitteena on perehtyä asiakkaidensa elinolosuhteisiin ja -ympäristöön sekä vaikuttaa perheen toimintaan ja päätöksentekoon niin, että sitä ohjaisi lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen. Neuvoloiden tärkeimpiä yhteistyökumppaneita kunnissa ovat päivähoito, kasvatus- ja perheneuvola sekä lastensuojelu. (Lindholm 2007, 19-30.)

Rovaniemellä perhepalvelukeskuksessa sijaitseva keskustan neuvola sisältää äitiys-, lasten- ja perhesuunnitteluneuvolan. Neuvolassa työskentelee seitsemän terveydenhoitajaa ja yksi osastonhoitaja. Neuvolapalvelut poikkeavat muista perhepalvelukeskuksen palveluista siinä mielessä, että muut palvelut on tarkoitettu koko kunnan asukkaille ja neuvolapalvelut vain keskustassa ja sen lähialueilla asuville. Neuvola tarjoaa perheille tukea terveyden ylläpitämiseen, ennaltaehkäisevään terveydenhuoltoon sekä lapsen fyysisen, psyykkisen sekä sosiaalisen kasvun ja kehityksen seurantaan. (Hannula 2007.) Keskustan neuvolan toimintaan kuuluu myös uudistettu perhevalmennus, joka on tarkoitettu lasta odottaville vanhemmille. Nykyisessä perhevalmennuksessa terveydenhoitajan työparina toimii perhetyöntekijä.

2.3.3 Kuntoutus

Kuntoutuksen piiriin kuuluu perhepalvelukeskuksessa lasten fysio-, toiminta- ja puheterapia. Suurin osa kuntoutuksen asiakkaista tulee lääkärin lähetteen kautta. Kuntoutuksen palvelut tarjoavatkin lapselle tukea hyvin monipuolisesti. Kuntoutuksen palvelut ovat osa lääkinnällistä kuntoutusta terveydenhuollossa. Lääkinnällisen kuntoutuksen tavoitteena on parantaa ja ylläpitää vajaakuntoisen henkilön fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista työ- ja toimintakykyä. Tämän lisäksi sen tehtävänä on edistää ja tukea vajaakuntoisen elämäntilanteen hallintaa ja itsenäistä suoriutumista päivittäisissä toiminnoissa. (Lääkintöhallituksen yleiskirje 1828/83.)

Fysioterapia tuottaa yksilö- ja ryhmäterapia palveluita sekä lisäksi kuntoneuvolatoimintaa. Sekä yksilö- että ryhmäterapiaan täytyy olla lääkärin lähete. Kuntoneuvolaan voi tulla lääkärin lähetteellä tai ilman lähetettä ohjaus- ja neuvontakäynnille. Kuntoneuvolan käyntiajan asiakkaan tulee varata itse fysioterapian toimistosta. (Rovaniemen kaupunki 2007b.)

Toimintaterapia on toimintaterapeutin toteuttamaa kuntoutusta. Toimintaterapian avulla lasta tuetaan ylläpitämään ja parantamaan toimintakykyään. Toimintaterapialla pyritään edistämään kehitystä, jotta lapsi pystyy tulevaisuudessa elämään mahdollisimman omatoimista elämää. Ensimmäisellä arviointikerralla vanhemmat voivat olla lapsen mukana, jolloin myös vanhempia haastatellaan. Toimintaterapeutin vastaanotolle pääsee lääkärin tai terveydenhoitajan lähetteellä. Toimintaterapeutti vastaa lasten terapian järjestelyistä ja toimintaterapeuttisista arvioinneista. Toimintaterapeutin tehtäviin kuuluvat myös lasten apuvälinearvioinnit ja kodin ja ympäristön muutostyöarvioinnit. (Rovaniemen kaupunki 2007d.)

Puheterapeutin tehtäviin kuuluu Rovaniemen kaupungin perhepalvelukeskuksessa puheterapiapalvelujen tuottaminen ja järjestäminen kaupunkilaisille. Puheterapia sisältää kommunikaatiohäiriöiden ennaltaehkäisyä, häiriöiden riittävän varhaisen toteamisen, tutkimisen sekä diagnosoinnin, kuntoutuksen ja seurannan. Puheterapeutin työhön perhepalvelukeskuksessa kuuluu myös

osallistuminen perhelähtöiseen moniammatilliseen työskentelyyn, esimerkiksi neuvolatyöryhmissä sekä kuntoutustyöryhmässä. (Karvo 2007.)

2.3.4 Erityispäivähoidon resurssikeskus

Erityispäivähoito on osa päivähoidon palvelujärjestelmää. Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa vastaa tukea tarvitsevan lapsen kasvatuksellisiin ja kuntoutuksellisiin tarpeisiin päivähoidossa. Erityispäivähoidon tehtävänä on auttaa lasta ja perhettä silloin, kun lapsen kasvu, kehitykselle tai oppimiselle tarvitaan erityistä tukea. Lapsen tuen tarvetta ja tarvittavia tukitoimia arvioidaan aina yhdessä vanhempien kanssa kasvatuskumppaneina. Erityispäivähoitoa ei toimintamuotona varsinaisesti ole erotettu muista varhaiskasvatuspalveluista, vaan monissa kunnissa on määritelty palvelukokonaisuus tai vastualue, jonka kautta erityistä tukea lapselle varhaiskasvatuksessa järjestetään. (Stakes 2006a.) Rovaniemellä erityispäivähoidon resurssikeskus sijaitsee perhepalvelukeskuksessa. Resurssikeskuksessa toimijoina on viisi kiertävää erityislastentarhanopettajaa, sekä nelisenkymmentä erityisavustajaa. (Laiho 2007.)

Kiertävän erityislastentarhanopettajan kohderyhmänä ovat kaikki päivähoidon piirissä olevat lapset, mutta erityisesti työ kohdentuu erityistä tukea tarvitseville lapsille. Työ on muun muassa varhaisen vaiheen havainnointia, konsultointia sekä päiväkodin fyysisen ympäristön miettimistä ja muokkaamista. Erityispäivähoidon resurssikeskus järjestää myös koulutusta, hallinnoi omaa kirjastoa sekä erilaisia toiminta- ja leikkivälineitä ja on mukana kehittämässä ja vaikuttamassa päivähoidon asioihin Rovaniemen palvelujärjestelmässä. (Laiho 2007.)

Kiertävät erityislastentarhanopettajat tekevät paljon yhteistyötä eri tahojen kanssa. He pitävät muun muassa palaveria lasten vanhempien ja lapsen kuntoutuksessa mukana olevien tahojen kanssa. Keskeisiä yhteistyökumppaneita perhepalvelukeskuksessa ovat erityisesti kuntoutus, perhetyö, neuvola ja perheneuvola. Muita yhteistyötahoja ovat muun muassa Kolpeneen

palvelukeskus, Lapin keskussairaala, koulut, kehitysvammahuolto ja sosiaalityö. (Laiho 2007.)

2.3.5 Perhesosiaalityö

Lastensuojelulaki velvoittaa kuntaa järjestämään yksilö- ja perhekeskeistä lastensuojelua. Vastuu lastensuojelun ehkäisevästä työstä kuuluu kunnissa monille toimijoille. (Saarnio 2004, 240.) Tavoitteena on taata lasten oikeus turvalliseen ja virikkeelliseen kasvuympäristöön sekä tasapainoiseen kehitykseen. Keinoina ovat esimerkiksi avohuollon tukitoimet joiden toimintamuodot valitaan aina lapsen edun mukaisesti. Perhesosiaalityötä tehdään kunnissa usealla eri sektorilla ja lapsiperheille tarjottavat sosiaalipalvelut vaihtelevatkin paikkakuntakohtaisesti. (Lindholm 2007, 27.)

Rovaniemellä perhesosiaalityön yksikköön kuuluvat perhesosiaalityöntekijä - lastenvalvojan palvelut, ennaltaehkäisevä ja ohjaava sekä ryhmämuotoinen perhetyö ja elatustuki. Perhesosiaalityöyksikkö elatustukea lukuun ottamatta toimii perhepalvelukeskuksessa. Perhesosiaalityöntekijä-lastenvalvoja on kolme, joista yksi johtava sosiaalityöntekijä-lastenvalvoja. Työntekijät työskentelevät kukin omalla alueellaan, joita ovat itäinen, läntinen ja eteläinen. Toimistosihteerä huolehtii ajanvarauksesta ja antaa yleistä ohjausta ja neuvontaa. (Ojansivu 2007.)

Perhesosiaalityöntekijä-lastenvalvojat auttavat avio- ja avoerotilanteissa vanhempia ja lapsia lapsen huoltoa, asumista, tapaamista ja elatusmaksua koskevilla asioilla ja sopimusten tekemisissä. Erotilanteissa työntekijät tukevat vanhempia ja lapsia sekä tarpeen vaatiessa ohjaavat vanhemmat tai koko perheen tarvittavien palveluiden piiriin, esimerkiksi perheneuvolaan. Työntekijän tärkeimpänä tehtävänä on sopimuksia tehtäessä lapsen aseman turvaaminen, tehdä lapsi näkyväksi ja kuulluksi. Lapselle on ensisijaisen tärkeää, että vanhempien erosta huolimatta hänellä on edelleen oikeus tavata niin äitiään kuin isäänsäkin. Lastenvalvojan tehtävänä on myös hoitaa avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen isyyden selvittäminen. Suurin osa isyyden selvityksistä on tapauksia, missä avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen van-

hemmat asuvat avoliitossa. (Ojansivu 2007.)

Perhesosiaalityöntekijä-lastenvalvojat auttavat ja tukevat perhettä arjessa selviytymisessä ja järjestävät tarvittavia palveluita ja ohjaavat eri palveluihin. Heidän tehtävänä on myös tukea vanhempia vastuulliseen vanhemmuuteen ja huolehtia lapsen edun toteutumisesta. Tärkeitä yhteistyötahoja ovat muun muassa oma perhetyö, lastensuojelu, perheneuvola, päivähoito, neuvola, ensi- ja turvakoti sekä Mannerheimin lastensuojeluliitto. Yhteistyötahojen kanssa perhesosiaalityöntekijä-lastenvalvojat pyrkivät tukemaan perheitä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (Ojansivu 2007.)

Perhesosiaalityön perhetyöhön kuuluu ennaltaehkäisevä, ohjaava ja ryhmämuotoinen perhetyö. Palveluiden piiriin ei ole yhtä ainoaa reittiä, vaan asiakkuus voi syntyä monella eri tavalla. Ennaltaehkäisevän ja ohjaavan perhetyön tehtävänä on varhaisessa vaiheessa annettavan lyhytaikaisen tuen kohdentaminen niille perheille, jotka tukea tarvitsevat. Ennaltaehkäisevän ja ohjaavan perhetyön tehtävänä on vanhempien omien voimavarojen ja osaamisen tukeminen ja vahvistaminen, sekä heidän osallisuutensa korostaminen niin, että tehtäisiin asioita vanhempien ja perheen kanssa eikä heille valmiiksi. Perhetyössä pyritään myös auttamaan asiakasta sosiaalisten kontaktien luomisessa ja ylläpitämisessä. Vanhempien parisuhteen tukeminen on yksi tärkeä painopiste. Toinen perhetyön tärkeä tehtävä on havaita asiakkaiden palvelutarpeet ja ohjata heidät oikeiden ja tarpeellisten palveluiden piiriin. (MATTANEN 2007; Rovaniemen kaupunki 2007a.)

Ryhmämuotoisen perhetyön tavoitteena on tarjota perheille vertaistukea, lisätä arjen hallintaa, tukea vanhemmuutta sekä korostaa lapsen asemaa perheessä. Ryhmä kootaan perheistä, joilla on jonkinlaista tuen tarvetta. Ryhmän toimintaa suunnitellaan yhdessä perheiden kanssa. Ryhmässä voidaan muun muassa hakea nuorille vanhemmille koulutuspaikkoja, opettaa vuorovaikutustaitoja, lastenhoitoa, huolenpitoa ja ruoanlaittoa. (MATTANEN 2007; Rovaniemen kaupunki 2007a.)

2.3.6 Perheneuvola

Kasvatus- ja perheneuvonnan toiminnan järjestäminen on kunnan tehtävä. Kasvatus- ja perheneuvolassa neuvontaa antavat yleensä psykologit, sosiaalityöntekijät, psykiatrit ja sairaanhoitajat. Kasvatus- ja perheneuvolat ovat osa kunnan sosiaalitointa ja niiden pääasiallinen tehtävä on lasten ja perheiden myönteisen kehityksen tukeminen. Ne auttavat perheitä lasten ja nuorten kasvatukseen, kehitykseen ja ihmissuhteisiin liittyvissä asioissa ohjaamalla, neuvomalla ja hoitamalla apua tarvitsevia esimerkiksi yksilö- tai perheterapialla. Työntekijät osallistuvat myös muiden perheille tarkoitettujen palveluiden suunnitteluun ja seurantaan sekä tutkimuksiin tavoitteenaan ennaltaehkäisevän työn tukeminen. (Lindholm 2007,27.)

Rovaniemen perheneuvolan toiminta perhepalvelukeskuksessa on tarkoitettu lapsiperheille, joissa lasten yläikäraja on 15 vuotta. Perheneuvolan tehtävänä on antaa tukea lasten ja nuorten kasvuun ja kehitykseen, vanhemmuuteen ja kasvatukseen sekä perheen ihmissuhteisiin liittyvissä asioissa. Käynnit ovat luottamuksellisia, vapaaehtoisia ja maksuttomia eikä niihin tarvita lähetettä. Rovaniemen perheneuvolassa palvellaan Rovaniemen kaupungin ja Ranuan lapsiperheitä. Perheneuvolassa on käytettävissä psykologin, erityissosiaalityöntekijän ja konsultoivan lastenpsykiatrin palvelut. Työmuotoja ovat ohjaus ja neuvonta, tutkimukset ja hoidot, joita ovat yksilö-, pari-, perhe- ja ryhmähoidot. Perheneuvola antaa myös perheasioiden sovittelua ja selvittelyapua lasten huolto- ja tapaamisvaikeuksissa. (Ylöstalo 2007.)

3 PERHEPALVELUKESKUKSEN ARVOT JA PERIAATTEET

Rovaniemen perhepalvelukeskus on lapsiperheille suunnattu peruspalvelu. Sen toiminta-ajatuksena on lapsiperheiden hyvinvoinnin tukeminen ja turvaaminen. (Karvonen 2007.) Perhepalvelukeskuksen toimintamallilla uudistetaan lapsiperheiden peruspalveluiden yhteistyörakenteita ja verkostoitumista. Samalla otetaan käyttöön varhaisen puuttumisen ja tuen mahdollistavia moniammatillisia yhteistyökäytäntöjä ja työmenetelmiä. Toiminnan lähtökohtana ovat lapsen ja perheen tarpeet. Rovaniemen perhepalvelukeskuksen toimintaa ohjaavia arvoja ja periaatteita ovat lapsiperheiden osallisuuden edistäminen, sosiaalisten verkostojen ja yhteisöllisyyden vahvistaminen, monitoimijuus sekä ennaltaehkäisevä työote. (Rovaniemen kaupunki 2007c.)

3.1 Osallisuuden edistäminen

Osallisuus-käsitteellä on kuvattu asiakkaan jatkuvaa, laaja-alaista sekä omaa että palveluiden laatua arvioivaa roolia hyvinvointinsa edistämisessä. Osallisuus on siten laajempaa toimintaa kuin osallistuminen. Vanhempien osallisuutta voidaan kuvata esimerkiksi käsitteillä luottamus, yhdessäolo toimintana, jaettu vastuu sekä kohdatuksi tuleminen. Asiakkaan osallisuuteen liittyy myös kokemus itsemääräämisoikeuden toteutumisesta ja riittävästä tuesta, jotta asiakas kykenee huolehtimaan itsestään ja perheestään, ja jotta häntä arvostetaan oman elämänsä asiantuntijana. Osallisuuteen liittyy siis asiakkaan mahdollisuus osallistua palveluiden suunnitteluun ja toteutukseen esimerkiksi antamalla palautetta. Osallisuutta edistävä toiminta edellyttää, että asiakas on tasavertainen suhteessa työntekijään, asiakkaalla on mahdollisuus ilmaista mielipiteensä sekä mahdollisuus osallistua päätöksentekoon. (Sirviö 2006, 39-40.)

Haasteena osallisuuden toteutumisessa on antaa tilaa asiakkaan ajatuksille. Työntekijän tulee toimia sopivasti "moottorina" asiakkaan ajatuksien tu-

kemiseksi voimavarakeskeisesti arkitoiminnoissa. Perheen voimavarojen kautta vahvistetaan uskoa riittävän hyvään vanhemmuuteen lapsen kasvattajana. Asiantuntijana toimitaan asiakkaan kanssa rinnakkain työntekijä omalla toimialallaan ja asiakas omassa elämässään. Haastavana koetaan myös se, miten osattaisiin antaa perheille aina mahdollisuus asiakkaan osallisuuteen. Perhepalvelukeskuksessa haasteeseen pyritään vastaamaan esimerkiksi järjestämällä erilaisia ryhmätoimintoja, joiden suunnittelussa ja toteutuksessa asiakkaat ovat mukana. (Karvonen 2007).

3.2 Yhteisöllisyyden ja perheen sosiaalisten verkostojen vahvistaminen

Yhteisöllisyyttä voidaan kuvata ihmisten myönteisenä yhdessäolona ja vuorovaikutuksena. Yhteisön ja erityisesti hoitoyhteisön ilmapiiri voi vaikuttaa asiakkaiden kokemukseen omasta merkityksestään ja ihmisarvostaan. (Parviainen 1998, 40-43.) Ihminen tarvitsee sosiaalista tukea, joka tarkoittaa ihmisen lähipiirin jakamaa hyväksyntää, arvostusta ja tukea. Luottamus on yhteisöllisyyden perusta. Jos luottamus ryhmän sisällä puuttuu, se voi vaikuttaa yksilön hyvinvointiin kielteisesti. (Hyyppä 2002, 54-56.) Yhteisöllisyyden puute voi näkyä yksilötasolla muun muassa turvattomuutena, erilaisena pahoinvointina, mielenterveyden ongelmina tai alkoholismina. (Parviainen 1998, 40-43). Perhepalvelukeskuksessa pyritään pitämään yllä yhteisöllistä toimintakulttuuria, jossa jokainen tulee kuulluksi (Karvonen 2007).

Yhteisöön liittyy vahvasti kokemuksellinen ulottuvuus. Kokemuksen laatu määrittää onko yhteisö tukea antava vai ei. (Parviainen 1998, 40-43.) Yhteishengen tunne on tärkeimpiä yhteisön ominaisuuksia. Yhteisön muodostuminen pohjautuu siihen, että ihmisillä on yhdistäviä tekijöitä elämässään ja tätä kautta mahdollistuu yhteishengen syntyminen. Yhteisten kokemusten kautta ihmiset samaistuvat toisiinsa. Tunne siitä, että itsellä on jotain annettavaa yhteisön muille jäsenille, on tärkeää ihmisen itsetunnon ja itsensä hyväksymisen kannalta. Myönteiset tunteet sitovat ihmisiä yhteen ja vahvistavat yhteenkuuluvuutta. (Hyyppä 2002, 26-27,125.)

Yhteisö muodostuu sosiaalisista verkostoista ja siksi yhtenä perhepalvelukeskuksen toimintaa ohjaavista arvoista on tukea lapsiperheiden toimintaa verkostoissa (Karvonen 2007). Sosiaalisen verkoston käsitteellä yleensä tarkoitetaan niitä vuorovaikutussuhteita, joiden kautta yksilö ylläpitää sosiaalista identiteettiään. Sosiaaliset verkostot muodostavat ihmisen identiteetin ja sosiaalisen olemassaolon perustan. Verkosto muodostuu ihmisistä, jotka yksilö itse kokee tärkeiksi. Verkostokeskeisellä työllä tarkoitetaan työntekijän tai työryhmän toimintaperiaatetta, jossa otetaan asiakkaan sosiaalinen verkosto huomioon kaikissa tilanteissa. Asiakkaan sosiaalisten verkostojen hahmottaminen tuo asiakastyöhön uusia voimavaroja. Mitä tiiviimpi myös asiakkaiden ja työntekijöiden välinen suhdeverkosto on, sitä vahvemaksi kehittyy yhteisöllisyyden tunne, joka edistää kaikkien osapuolien hyvinvointia. (Hyypä 2002, 51; Seikkula 1996, 16-17, 53; Parviainen 1998, 43.)

3.3 Ennaltaehkäisevään työhön panostaminen

Hyvinvointiyhteiskunnassamme lapsiperheiden palvelut ovat monialaisia ja moniulotteisia. Voidaan sanoa, että palvelut ovat hyvinvoinnin edistämisen perusta, toisaalta niiden avulla myös pyritään ennakoimaan yksilön ja yhteisön elämänlaatua uhkaavia tekijöitä. Nykyään ennaltaehkäisevästä toiminnasta puhutaan myös varhaisena puuttumisena. Varhaisella puuttumisella on kaksi ulottuvuutta; toisaalta sillä pyritään ennakolta ehkäisemään ongelmien syntyä ja toisaalta se on korjaavaa toimintaa. Varhaisen puuttumisen prosessissa puututaan huolestuttaviin tilanteisiin, aina kun niitä havaitaan, ja ehkäistään ongelmien syntymistä. Varhainen puuttuminen työtapana ohjaa ammattilaisia tunnistamaan huolensa niin sanotun huolen vyöhykkeistön avulla sekä ottamaan asian puheeksi asianomaisten kanssa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Varhainen puuttuminen sisältyy tavoitteena ja toimintatapana myös moniin julkishallinnon tavoitteisiin ja linjauksiin. (Huhtanen 2004, 43-46; Heinämäki 2005, 14)

Ennaltaehkäisevän työntekijän näkökulmasta katsottuna on tärkeää, että löytyy paikka, jossa äiti ja perhe voi käydä jo raskauden aikana ja saada tukea

vaikka varsinaisia huolia ei olisikaan. Koko perheen kannalta on hyvä, että arjessa pystytään tukemaan ja kannustamaan eteenpäin vaikka arki sujuisikin. Jos huolia kuitenkin on, varhaisella tuella pystytään vaikuttamaan siihen, ettei perhe ajaudu vaikeisiin tilanteisiin. Lapsiperheiden ongelmana on tiiviin yhteisöllisyyden harventuminen ja perheiden koon pientyminen. Yhteiskunnalliset muutokset aiheuttavat perheessä sen, että tilanteet arjessa ja elämässä muuttuvat ja tuovat uusia ongelmia eikä perhe pärjääkään enää yksin. Tärkeintä on olla perheen käytettävissä jo varhaisessa vaiheessa ja pyrkiä luomaan luottamuksellinen suhde perheeseen, jotta mahdollisista ongelmista pystyttäisiin puhumaan suoraan. (Karvonen 2007.)

3.4 Monitoimijuus

Perhekeskustoiminnassa on merkittävää, että toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa on mukana toimijoita kaikista perheiden palveluja tarjoavista yksiköistä. Työntekijäverkostoon kuuluukin yleensä alueen moniammatilliset toimijat yli tulosyksiköiden ja hallintokuntien rajojen. Tämän lisäksi on olennaista se, että perhekeskustoiminnassa ovat mukana myös alueen seurakunnat ja kansalaisjärjestöt tasavertaisina perhepalvelujen tarjoajina. Perhekeskustoiminta perustuu siihen, että kaikkien mukana olevien taidot, tiedot, kokemukset ja verkostot on koottu yhteen, jotta perheiden hyvinvointia ja selviytymistä arjessa voitaisiin vahvistaa mahdollisimman monipuolisesti. (Pietilä-Hella 2006, 65.)

Rovaniemen perhepalvelukeskuksenkin toiminnan lähtökohtana on paikallinen moniammatillinen asiantuntemus. Perhepalvelukeskuksessa yhteistyö saakin laajan merkityksen, sillä yhteistyötä tehdään niin talon sisällä eri toimijoiden välillä kuin myös muiden lapsiperheille palveluja tarjoavien tahojen kanssa. Perhepalvelukeskuksessa yhteistyön ja -toiminnan jatkuva arviointi ja parantaminen ovat tärkeitä teemoja joihin pyritään työtapojen ja menetelmien kehittämisen kautta. Pyrkimyksenä on asiantuntijoiden ja asiakkaiden tasavertainen kumppanuus niin, että asiakkaan asiantuntijuutta kunnioitetaan. (Karvonen 2007.) Eri toimijoiden ja asiakkaiden välisestä yhteistyöstä

käytetään yleisesti useita termejä. Termi moniammatillisuus lienee niistä käytetyin. Nykyään ollaan kuitenkin siirtymässä käyttämään termiä monitoimijuus, sillä moniammatillisuus sanana korostaa erityisesti ammattilaisen roolia yhteistyössä. Monitoimijuus termi taas kuvastaa sitä, että myös vapaaehtoisilla ja asiakkailla on yhteistyössä tasavertainen rooli suhteessa työntekijään. (Kihlman 2005, 115.) Teoriatiedossa kuitenkin puhutaan vielä usein moniammatillisuudesta vaikka käytännön työssä monitoimijuus -termi on valtaamassa alaa.

Käsitettä moniammatillisuus on käytetty laajasti kuvattaessa erilaisia yhteistyötapoja ja siksi se jää käsitteenä usein epämääräiseksi (Isoherranen 2005, 13). Moniammatillisuudessa on perimmältään kysymys yhteistyöstä, jota voidaan käyttää hyvin erilaisissa tilanteissa niin hallinnollisissa ratkaisuissa, kuin ruohonjuuritasolla, asiakkaan päivittäisten ongelmien ratkaisemisessa. Moniammatillisuutta voidaan kuvata sosiaali- ja terveysalan asiakastyössä eri asiantuntijoiden työskentelynä, jolla pyritään huomioimaan asiakas kokonaisuutena. Moniammatillisuudessa eri asiantuntijoiden tiedot ja taidot integroituvat yhteen asiakaslähtöisesti. Yhteistyö käsitteenä merkitsee sitä, että ihmisillä on yhteinen työ, tehtävä tai ongelma ratkaistavanaan, johon he yhdessä keskustellen hakevat ratkaisuja parhaan mahdollisen lopputuloksen saavuttamiseksi. (Isoherranen 2005, 13–15.)

Monitoimijuuden onnistumiseksi työntekijöiden, asiakkaan ja hänen läheistensä ja omaistensa välille on muodostuttava toimiva vuorovaikutussuhde. Toimivien vuorovaikutussuhteiden pohjalta lähdetään rakentamaan tapauskohtaisesti yhteinen tavoite, ja pyritään luomaan yhteinen käsitys tarvittavista toimenpiteistä ja ongelman ratkaisusta. Keskustelua käydään yhteisesti sovitulla toimintaperiaatteella ja myös asiakas, omainen, läheinen tai vapaaehtoinen auttaja ovat mahdollisuuksien mukaan ja tarvittaessa mukana yhteisessä keskustelussa. Kaikilla osallistujilla on silloin mahdollisuus vaikuttaa keskusteluun ja päätöksen tekoon. Isoherrasen (2005) mukaan käytännön näkökulmasta katsottuna monitoimijuudessa korostuu viisi kohtaa: asiakaslähtöisyys, tiedon ja eri näkökulmien kokoaminen yhteen, vuorovaikutustietoinen yhteistyö, rajojen ylittäminen ja verkostojen huomioiminen. Verkostojen huomioimisella tarkoitetaan työntekijän ja työryhmän toimintaperiaatetta ottaa asiakkaan

sosiaalinen verkosto huomioon kaikissa tilanteissa. (Isoherranen 2005, 14-15.)

3.4.1 Asiantuntijuus ja toimintakulttuuri

Asiantuntijuus moniammatillisessa työryhmässä voidaan määritellä reviirien jakamiseksi, yksilölliseksi ominaisuudeksi, joka ilmenee jokapäiväisessä arki-työssä eri tavoin. Asiantuntijuus voidaan määritellä myös yhteisölliseksi ja hajautetuksi asiantuntijuudeksi, joka ilmenee erityisesti ihmisten välisissä vuorovaikutustilanteissa. (Jalava - Virtanen 1995, 36.) Moniammatillisessa työryhmässä asiantuntijan tulee tunnistaa oma osaamisensa ja tietonsa erityislaatuiseksi. Hänen on myös kyettävä jakamaan omaa reviiriään niin, että hänen tietonsa ja taitonsa tulevat ryhmän yhteiseen käyttöön. William Housleyn mukaan asiantuntijuus ei ole niin sanotusti ylhäältä annettu, vaan se tuotetaan ja ansaitaan moniammatillisen työryhmän vuorovaikutuksessa. Oma osaamistaan tulee kyetä käyttämään myös niin, että sen antaa työryhmän yhteiseen käyttöön. (Isoherranen 2005, 19.)

Moniammatillisessa työryhmässä asiantuntijana työskenteleminen ei välttämättä ole aina helppoa. Toisaalta pitää selvittää ja kirkastaa itselleen sekä työryhmälle omaa erityisosaamistaan ja asiantuntijuuttaan, mutta toisaalta on myös kyettävä rakentamaan ryhmän yhteistä osaamista. Oman erityisosaamisen ymmärtäminen ja selkeyttäminen on osoittautunut erittäin tärkeäksi seikaksi kun pyritään keräämään yhteen kaikkien työryhmään kuuluvien asiantuntijoiden erilaiset näkemykset. (Isoherranen 2005, 19.) Moniammatillisessa työryhmässä asiantuntijat alkavat oivaltaa, ettei heidän tarvitse olla kaikkietäviä vaan päinvastoin he voivat olla tietämättömiä ja he voivat yhdessä ihmetellä asioita, joita jotkut saattavat pitää itsestään selvinä. Näin työryhmän sisällä syntyy rakentavia keskusteluja ja ratkaisuja, joiden kautta löydyttyä uudenlaisia, laajempia ratkaisumalleja. (Isoherranen 2005, 76.)

Moniammatillisessa työryhmässä toimintakulttuuri on erityisen tärkeää, koska kulttuuri määrittää sen, mikä on merkittävää tietoa ja oikeutettua käyttäyty-

mistä ryhmän tai organisaation sisällä. Kulttuurissa on kyse jatkuvan ymmärtämisen ja tekemisen välisestä vuorovaikutuksesta, ja nämä seikat myös ohjaavat ja vaikuttavat moniammatillisen työryhmän työn tekoon. (Ojuri 1996, 116.) Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön muodostamien ammatillisten ryhmien kulttuurilliset piirteet, arvot, normit ja perusoletukset vaikuttavat näiden ammattiryhmien yhteistyöhön. Toimintakulttuuri moniammatillisen työryhmän sisällä vaikuttaa myös ammatillisten asiantuntijoiden ja asiakkaan väliseen vuorovaikutukseen ja sen onnistumiseen. Jotta moniammatillisen työryhmän asiantuntijat pystyisivät tekemään työtä yhdessä asiakkaan parhaaksi, heillä täytyy olla jonkinlainen yhteisymmärrys ja sopimus kulttuurisista arvoista ja perusoletuksista. Jos yhteiset perusoletukset puuttuvat ryhmän sisältä ja eri ammattiryhmät ja työntekijät havainnoivat ja ymmärtävät tietyt perusasiat eri tavoilla, he kuuluvat silloin eri kulttuuriyksikköihin. Tämä puolestaan voi aiheuttaa ongelmia moniammatillisen työryhmän vuorovaikutuksessa. (Ojuri 1996, 118.)

3.4.2 Monitoimijuuden haasteita

Monitoimijaisissa verkostokokouksissa puhutaan usein lämpimään sävyyn yhteistyön tärkeydestä ja merkityksestä, mutta samalla koetetaan välttää oma sitoutuminen yhteiseen toimintaan ja vastuun ottamiseen. Suuri osa monitoimijaisesta verkostoyhteistyöstä toimisi parhaiten niin, että jokainen ottaisi omassa työssään ja toiminnassa huomioon sen, että asiakkaat tai työntekijät eivät ole irrallisia toimijoita. Verkostokokouksia järjestetään usein ajattelematta sen tarkemmin, kuinka ne tulisi toteuttaa. Silloin kokousten ongelmana voi olla muun muassa ohi- ja päällepuhuminen, jolloin kokousten varsinainen tarkoitus, ratkaisujen hakeminen, jää taka-alalle. (Seikkula – Arnkil 2005, 29–30.)

Eri tutkimusten mukaan asiantuntijoiden välisen yhteistyön sujuvuutta estää se, että työntekijöiltä puuttuu avoimuutta, keskinäistä luottamusta, toisen työn kunnioitusta ja keskinäistä tukea. Asiantuntijoiden välille ongelmia voi luoda myös heikko kyky kommunikoida, jonka osaltaan voi aiheuttaa yhteisen kie-

len ja käsitteiden puuttuminen. Toisen työn tunteminen, yhteisten tavoitteiden luominen ja oman erityisalueen tunnistaminen sekä siihen perustuva selkeä identiteetti ja ristiriitojen käsittelykyky takaavat moniammatilliselle työlle hyvät edellytykset onnistua. (Metteri 1996,12.) Rovaniemen perhepalvelukeskuksessa monitoimijuuden haasteena koetaan yhteisen kielen löytäminen, toisen työn tunteminen ja toimintatapoihin tutustuminen. Monitoimijuuteen liittyvät haasteet on kuitenkin tiedostettu ja niihin pyritään vastaamaan muun muassa koulutuksella sekä verkostomaisilla työmenetelmillä. (Karvonen 2007.)

4 PERHEPALVELUKESKUS PERHEIDEN TUKIJANA

4.1 Perhe toimijana perhepalvelukeskuksessa

Perhepalvelukeskuksessa perhe nähdään aktiivisena toimijana ja asiantuntijanan omassa asiassaan. Vanhemmat nähdään kasvatuskumppaneina, jolloin sekä vanhemmat että ammatti-ihmiset työskentelevät yhdessä lapsen parhaaksi. Niin ammattilaisilla kuin vanhemmillakin nähdään olevan olennaista tietoa lapsesta ja hänen hyvinvointiaan tukevista asioista. Kumppanuus perustuukin molemminpuoliseen kunnioitukseen ja vastuuseen. Perhepalvelukeskuksen tavoitteena on vahvistaa vanhemmuutta, turvata lapsen terve kasvu ja kehitys sekä lisätä perheiden hyvinvointia. (Napero- hanke 2006.) Vanhemmuuden tukeminen nähdään ensiarvoisen tärkeänä siksi, että vanhemman hyvinvointi sekä arjessa jaksaminen heijastuu lapseen ja koko perheen hyvinvointiin (Karvonen 2007).

Rakennettaessa vanhemmuuden tukemisen mallia, jossa yhdistyvät vertaisuus, monitoimijuus sekä hyvä vuorovaikutus, tarvitaan työntekijältä herkkää asiakaskunnan kuulemistä, verkostoitumista ja siihen liittyvää innostusta sekä halua oppia eri ammatti- ja toimintatahoilta (Pietilä-Hella 2006, 76). Napero- hankkeen tavoitteena onkin kehittää perhepalvelukeskuksessa käytettäviä työmenetelmiä perheiden ja vanhemmuuden tukemisen edistämiseksi (Napero- hanke 2006). Rovaniemen perhepalvelukeskus pyrkii toiminnallaan ensisijaisesti tukemaan lapsiperheitä sekä lapsiperheiden kokonaisvaltaista hyvinvointia ja arjen sujuvuutta (Karvonen 2007) .

4.2 Perheen merkitys yksilön elämässä

Perhe on keskeisessä asemassa yksilön elämässä ja elämänpiirin muodostumisessa; kaikki syntyvät perheeseen ja valtaosa myös itse perustaa perheen. Perhe toimii elämän hyvien edellytysten mahdollistajana tulevaisuuteen, mutta se luo myös haasteita matkan varrelle. (Helminen 2006, 7.) Vaik-

ka perhe on tärkeä kaikille sen jäsenille, erityisen tärkeä se on lapselle. Perheen ilmapiiri ja vuorovaikutussuhteet vaikuttavat lapsen koko loppuelämään. Varhaisella kasvuympäristöllä on vaikutusta lapsen taitoihin, käytökseen ja asenteisiin. (Horwath 2001, 56.) Perhe on erityinen yksikkö myös siinä mielessä, että siitä ei pääse eroon vaikka haluaisikin ja jokaisen roolit ovat tärkeitä perheen pärjäämisessä (Oinonen 1999, 189).

Perhe on selvässä muutoksen tilassa suomalaisessa yhteiskunnassa, on ollut sitä jo 1970-luvulta asti. Perheiden lapsimäärät vähenevät, avioerot ovat yleistyneet ja niitä otetaan helpommin. Nykyään myös aikuisten ja lasten väliset auktoriteettisuhteet hakevat uusia muotoja. Vanhemmat eivät esimerkiksi ole enää niin suuria auktoriteetteja kuin ennen ja päätäntävalta lapsen asioista on siirtynyt enemmän lapselle itselleen. (Jokinen - Saaristo 2002, 198–199.) Muutoksista huolimatta perhe voidaan edelleen määritellä ryhmittymäksi, joka koostuu kahdesta tai useammasta henkilöstä, jotka itse määrittävät itsensä perheeksi ja jotka tuntevat vastuuta ja velvollisuutta toisiaan kohtaan (Oinonen 1999, 163). Tällainen määritelmä ei jätä mitään perhemuotoja tarkastelun ulkopuolelle. Perheen voi myös määritellä kotitaloudeksi, taloudelliseksi yksiköksi, jolla on tulot ja menot. Lisäksi perhe on oikeudellinen yksikkö, jota sitovat yhteiskunnan normit (Kettunen – Ihalainen - Heikkinen 2003, 51.) Yhteiskunnallisesti perhettä pidetään yhtenä tärkeimmistä tukipilareista. Perheen odotetaan tuottavan, sosiaalistavan ja hoivaavan yhteiskunnan jäseniä. (Oinonen 1999, 164.)

Lapsiperheistä puhuttaessa lapset ovat keskeisiä perheen määreitä (Oinonen 1999, 164). Lapsiperheiksi ei lasketa esimerkiksi sellaisia perheitä, joissa lapset ovat jo muuttaneet pois kotoa. Tässä luvussa käsittelemme lapsiperheitä ja olemme määrittäneet sen käsittämään yleisimmät perhemuodot, joihin kuuluu alaikäinen, kotona asuva lapsi.

4.2.1 Erilaisia lapsiperheiden muotoja

Vaikka perheiden muoto on muuttunut perinteisestä ydinperheestä erilaisiksi perheen muodoiksi, ei perheen merkitys kuitenkaan ole vähentynyt. Perhettä

kuvaa edelleen kiintymys ja läheisyys, mitkä ovat perheen tärkeimpiä tehtäviä nykypäivänäkin. (Tuohela 1997, 216–217.) Yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten myötä esimerkiksi avoliitoista on tullut yleisiä ja avioliitot purkautuvat entistä useammin. Tämän seurauksena myös yksinhuoltajaperheiden ja uusperheiden määrä on lisääntynyt reilusti. Uusperheistä on tullut hyvin yleinen perhemuoto, kun uusia suhteita solmitaan erojen jälkeen. (Takala 2005, 20.) Perhemuotojen muutoksen lisäksi myös perheellistymisessä on tapahtumassa muutoksia, toisaalta lapsiperheiden lapsimäärä on lievässä kasvussa, mutta toisaalta taas yhä useammat naiset jäävät lapsettomiksi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2003b, 123.)

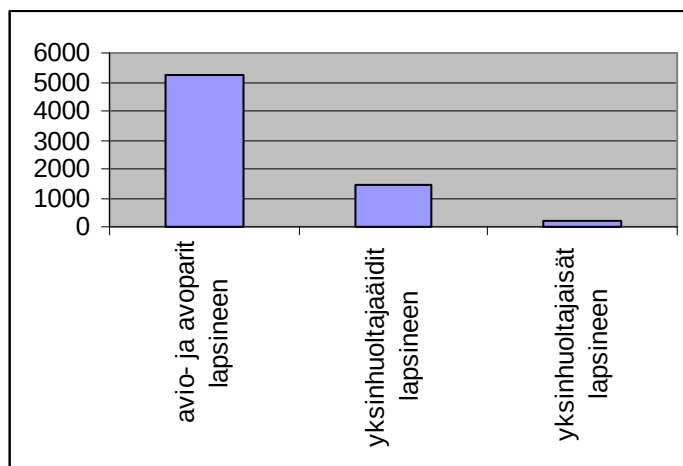
Ydinperhe on perinteisin perhemuoto. Se nähdään usein perhemuotona, joka lepää vanhempien heteroseksuaalisen parisuhteen varassa ja sen usein ajatellaan olevan lapsille paras mahdollinen perhemuoto. (Nätkin 2003, 16.) Nykyisin erojen yleistyttyä ydinperheen rinnalle on noussut kaksi eron jälkeistä perhemuotoa, yksinhuoltaja- ja uusperhe. Yksinhuoltajaperheet muodostavat merkittävän osan nykyisistä lapsiperheistä, vuonna 2003 yksinhuoltajaperheitä oli 20 prosenttia kaikista lapsiperheistä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2003b, 123.) Uusperhettä on vaikea kuvata kovin tyhjentävästi, mutta usein siitä puhutaan perheenä, johon kuuluvat ”sinun, minun ja meidän lapset”. Tällä tarkoitetaan avio- tai avoeron jälkeistä uutta perhettä, johon kuuluu äiti, isä, heidän molempien omat lapset ja mahdolliset yhteiset lapset. (Ritala-Koskinen 2003, 121.) Uusperheen arkeen vaikuttaa perhesuhteiden biologinen, juridinen, sosiaalinen ja psykologinen ulottuvuus. Ne ovat keskeisiä määreitä, joiden varassa uusperheissä elävät lapset kuvaavat omia perhe- ja läheissuhteitaan. (Ritala-Koskinen 2003, 127.)

Yhteiskunnallisen ilmapiirin vapauduttua on myös sateenkaariperheiden määrä kasvanut. Sateenkaariperheiksi sanotaan usein sellaisia lapsiperheitä, jotka rakentuvat jonkin muun kuin heteroseksuaalisen parisuhteen ympärille. Nämä ovat esimerkiksi naisparin tai miesparin perheitä, ei-heteroseksuaalisten yksinhuoltajien perheitä sekä perheitä, joissa on enemmän kuin kaksi vanhempaa. (Seta Ry 2007.)

Edellä mainittujen perhemuotojen ohella on myös olemassa sijaisperhe. Se on perhe johon lapsi sijoitetaan, yleensä biologisten vanhempien laiminlyötyä lapsen hoitoa ja kasvatusta. Sijaisperheissä biologinen ja sosiaalinen vanhemmuus kohtaavat toisensa, perheeseen sijoitettu lapsi on tavallaan kaksien vanhempien lapsi, mikä luo omat haasteensa tälle perhemuodolle. (Valkonen 1995, 2-3.)

4.2.2 Lapsiperhe Rovaniemellä

Vuonna 2006 Rovaniemellä lapsiperheitä oli yhteensä 6877, joista avio- ja avopareja lapsineen oli 5253. Viime vuosina erityisesti nuorten äitien määrä on lisääntynyt huomattavasti. Yksinhuoltajaperheiden suuri määrä on rovaniemeläistä perherakennetta kuvaava piirre. Yksinhuoltajaäitien määrä olikin vuonna 2006 1431 ja yksinhuoltajaisien 193 (Ks. kuvio 2.). (Tilastokeskus 2007; Napero-hanke 2006.)



Kuvio 2. Rovaniemen lapsiperheiden perherakenteet vuonna 2006

Vaikka suurin osa perheistä voikin hyvin, näkyy lapsiperheiden pahoinvointi Rovaseudulla lastensuojelun asiakkuuksien ja vaativan hoidon sijoituspaikkojen kasvuna. Rovaniemi kuuluu runsaan lastensuojelutoiminnan kuntien joukkoon, sillä sekä avohuollon asiakaslapsia että sijoitettuja on yli kuntatyyppin keskiarvon. Rovaniemi on maakunnan keskuksena ja yliopistokaupunkina

myös paikka, jonne muuttaa muualta paljon nuoria lapsiperheitä, joilla ei ole valmiina sosiaalisia verkostoja tukena. Monet nuoret vanhemmat kokevat avuttomuutta arjen toiminnoissa ja kaipaavat tukea sekä ohjausta lapsen kanssa toimimisessa. Osaltaan myös monilapsiset ja monikkoperheet lisäävät palveluiden kysyntää Rovaniemellä. (Napero-hanke 2006.)

4.3 Vanhemmuus

Vanhemmuutta kuvataan elämän pituiseksi rooliksi. Se on aina vuorovaikutteista, vanhemmuus kehittyy lapsen kanssa, myös lapsi kasvattaa vanhempiaan. Jokainen vanhemmuus on sisällöltään ainutlaatuinen ja kunkin lapsi-vanhempi suhteen näköinen. (Pulkkinen 1994, 27.) Vanhemmuutta on määriteltä monin eri tavoin eri asiantuntijoiden ja lainsäädännön tahoilta. Vanhemmuus sisältää lapsen hoivan, huolenpidon, suojelun, kasvatuksen sekä huoltajuuden. (Saarnio 2004, 242.) Lapsen huoltajan tehtävät määritellään laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Lain mukaan lapsen huoltajan on turvattava lapselle tasapainoinen kehitys, hyvinvointi, myönteiset ja läheiset ihmissuhteet, hyvä hoito, kasvatusta ja huolenpito. Tärkeä on myös turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361.)

Vanhemmuus voidaan jakaa biologiseen, psykologiseen ja sosiaaliseen vanhemmuuteen. Lapsen geneettinen identiteetti määräytyy biologisen vanhemmuuden kautta. Sosiaalisen vanhemmuuden kautta lapsi saa kansallisen identiteetin, nimen ja kansalaisuuden. Sosiaalinen vanhempi on laillistettu lapsen vanhempi jonka perheessä lapsi asuu. Psykologisen vanhemmuuden tulkinnoissa vanhemmuus määritellään lapsen ja vanhemman välisenä kiintymyssuhteena. Psykologisen vanhemman roolissa voi olla kuka tahansa lapsen jokapäiväisistä tarpeista ja huolenpidosta huolehtiva aikuinen. Perinteisessä ydinperheessä biologinen, sosiaalinen ja psykologinen vanhemmuus esiintyvät päällekkäisinä mutta esimerkiksi uusperheessä tai sijaisperheessä sosiaalinen ja psykologinen vanhemmuus voivat korvata biologisen vanhemmuuden. (Gerris 1994, 148-149; Valkonen 1995, 6-8.)

4.3.1 Jaettu vanhemmuus

Lasten hoitaminen ja kasvattaminen on osittain siirtynyt yhteiskunnan vastuulle ja näin ollen perheelle kuuluvat tehtävät ovat supistuneet. Puhutaan niin sanotusta jaetusta vanhemmuudesta ja kasvatuskumppanuudesta. (Saarnio 2004, 242; Stakes 2007.) Kasvatuskumppanuus on suhde, jossa varhaiskasvatushenkilöstö ja vanhemmat yhdessä sitoutuvat lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Kasvatuskumppanuudessa tärkeänä nähdään se, että vanhemmat ja työntekijät ovat tasavertaisia, mutta erilaisia lapsen tuntijoita. Kumppanuus merkitseekin yhteisen ymmärryksen rakentamista ja luottamuksellisen keskusteluympäristön luomista vanhempien ja henkilöstön välille. Kasvatuskumppanuudessa lapsen kaikkien kasvupaikkojen tulisi muodostaa lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista eheyttä vahvistava kokonaisuus. Tärkeää on myös kiinnittää huomiota siihen, kuinka kasvatusvastuun ja vanhemmuuden jakaminen parhaiten palvelisi lapsiperheiden tarpeita ja tukisi vanhemmuutta. (Stakes 2007.)

Maarit Alasuutari (2003) on väitöskirjassaan tutkinut vanhemmuutta, kasvatusta ja yhteiskunnallisia kasvattajia koskevia kysymyksiä vanhempien näkökulmasta. Tutkimuksessa selvisi, että vanhempien mukaan nykyajan hyvään vanhemmuuteen kuuluu väistämättä yhteistyö yhteiskunnallisten kasvattajien kanssa. Tärkeää vanhempien mielestä on tämän yhteistyön laatu. Vanhemmat tuntevat olevansa epäarvoisessa asemassa suhteessa työntekijöihin; yhteiskunnallisilla kasvattajilla on tieto ja valta, vanhemmat ovat neuvottavia ja opastettavia. Vanhempien mielestä suhteen tulisi perustua tasavertaisuudelle ja työntekijöiden tulisi enemmän kunnioittaa vanhempien kokemuksellista tietämystä omasta perheestään ja vanhemmuudestaan. Vanhemmalle on erityisen tärkeää millaisen aseman hänen oma tulkintansa lapsen tilanteesta tai vanhemmuudesta saa kohtaamisissa yhteiskunnallisten kasvattajien kanssa. (Alasuutari 2003, 166-172.)

4.3.2 Vanhemmuuden merkitys lapselle

Lapsi tarvitsee ennakoitavan ja vastavuoroisen kasvu ympäristön kehittyäkseen tasapainoiseksi aikuiseksi. Lapsuuden elinolot vaikuttavat ratkaisevasti hyvinvoinnin ja terveyden kehittymiseen. Yhteiskunnan sekä perheen hyvinvointi yhtä lailla kuin pahoinvointikin heijastuvat lapseen. (Pesonen 2006, 79.) Hyvän kasvun ja kehityksen lähtökohta ovat luottamus sekä turvallisuuden tunne. Lapsen kokemusta turvallisuudesta edistävät vakaat perheolot ja ihmissuhteet, oman ikävaiheen mukainen kasvatusta sekä lapsen yksilöllisyyden huomioiminen. Helmisen (2006) mukaan nykypäivänä lapsiperheiden arki on muodostunut arvaamattomien yllätysten ketjuksi, sillä perheen, työn ja vapaa-ajan yhteensovittamisesta on tullut yhä vaikeampaa. Tästä syystä kaikilla lapsiperheillä ei ole enää edellytyksiä luottamukseen ja turvallisuuteen pohjaavan kasvu ympäristön rakentamiseen. (Helminen 2006, 15-16.)

Kotitalous, työ ja hyvinvointi tutkimuksen mukaan vanhempien stressistä ja väsymyksestä kärsii ensisijaisesti lapsi. Jaksamattomuus vanhempana vaikuttaa lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen, koska se vähentää vanhemman mahdollisuuksia tarjota lapselle lämpöä ja hyväksyntää. (Helminen 2006, 18.) Perheen haasteelliset elämäntilanteet heijastuvat myös vanhemmuuteen, kodin ilmapiiriin ja käytettävissä oleviin toimintaedellytyksiin ja edelleen voimavaroihin. Lapsiperheet sekä erityisesti lapset tarvitsevatkin tukeen toimivan peruspalvelukokonaisuuden, sillä osallistavilla ja perheen todelliseen kohtaamiseen ja yhteistyöhön perustuvilla työkäytännöillä voidaan tukea lasten ja perheiden hyvinvointia, terveyttä ja selviytymistä arjessa. (Helminen 2006, 29-30.)

4.3.3 Vanhemmuuden tukeminen

Viime aikoina on julkisuudessa keskusteltu paljon siitä, onko vanhemmuus suomalaisessa nyky-yhteiskunnassa hukassa. Huolta kannetaan myös vanhempien uusavuttomuudesta, väsymisestä, kiireestä ja kasvun rajojen asettamisen vaikeudesta, joka heijastuu lasten ja vanhempien pahana olona sekä

turvattomuuden lisääntymisenä. (Helminen 2006, 31.) Vanhemmuuden ongelmat näkyvät lasten lisääntyneenä pahoinvointina ja syrjäytymisenä. Myös lasten ja nuorten päihteiden käyttö sekä mielenterveyspalvelujen ja lastensuojelun tarpeiden lisääntyminen kertovat muutoksesta yhteiskunnassa. (Saarnio 2004, 241-242.)

Lama ja sen aiheuttamat muutokset näkyvät lapsiperheiden arjessa ja palveluissa yhä. Lasten saamiin palveluihin laman aikana kohdistetut leikkaukset jäivät monilta osin pysyviksi. Samalla lasten saamien kunnallisten palvelujen oheneminen ja osittainen väheneminenkin ovat johtaneet siihen, että perheiden ja lasten ongelmia on entistä vaikeampi havaita ja niihin tarttua varhaisessa vaiheessa. Näin ollen ongelmat pääsevät kasautumaan ja kasvamaan. Monissa kunnissa ja järjestöissä onkin alettu entistä laajemmin keskustella ja toimia vanhemmuuden tukemisen puolesta. (Lammi-Taskula – Varsa 2001, 1-3.) Erilaiset vanhemmuuden ja lapsiperheiden tukemisen projektit valtaavat alaa sosiaali- ja terveysalalla. Myös uusia toimintamuotoja on kehitetty ja lapsiperheiden palveluita on keskitetty viime vuosina. (Bardy - Salmi - Heino 2001, 103-109.)

Stakes käynnisti vuonna 2000 Vanhemmuuden aika -hankkeen, jossa muun muassa selvitettiin vanhemmuuden tukemisen toimintakäytäntöjä ammatillisessa hoito- ja kasvatustyössä. Yleisimmiksi vanhemmuuden tukemiseen liittyviksi tavoitteiksi nousivat konkreettisten neuvojen ja opastuksen antaminen, perheen vuorovaikutuksen edistäminen, lasten hoidon ja kasvatuksen tukeminen, syrjäytymisen ennaltaehkäisy, jaksamisen ja arjessa selviytymisen tukeminen sekä moniammatillisuuden tehostaminen. Tulevaisuuden tehtävänä työntekijät näkivät erityisesti parisuhteen ja vanhemmuuteen kasvun tukemisen. Vanhemmuuden vahvistamisen ja tukemisen haasteiksi työntekijät kokivat perherakenteiden ja kasvatuskäsitysten muutokset, perheiden eriytyneisyyden ja sosiaalisten verkostojen puutteen, sosiaaliset ongelmat sekä syrjäytyneisyyden. Toimintamuotona haluttiin kehittää vanhempainryhmiä ja muuta vertaisryhmätoimintaa sekä isyyden tukemista. Työntekijät myös kaipaivat lisää koulutusta, jotta vanhemmuutta osattaisiin entistä paremmin tukea muiden työtehtävien ohella. (Lammi-Taskula – Varsa 2001, 7-9; Kekkonen 2004, 15; Viitala - Saloniemi 2005, 13.)

Samankaltaisia tuloksia saatiin myös kun tutkittiin vanhempien omia näkökantoja vanhemmuuteen. Mannerheimin lastensuojeluliitto toteutti vuosina 1996–2001 Lapsi-projektin, jossa mukana olleet vanhemmat arvioivat omaa tuen tarvetta vanhemmuuteensa. Vanhemmat toivoivat tukea ja neuvoja jakamiseen, epävarmuuteen vanhempana, lasten kasvatukseen ja hoitoon, sosiaalisen verkoston vahvistamiseen, parisuhteen ongelmiin ja terveydentilaan liittyviin kysymyksiin. (Saarnio 2004, 244.) Alle kouluikäisten lapsiperheiden tuen tarpeet ja mahdolliset ongelmat ovat monien tutkimusten mukaan varsin samansuuntaisia. Vanhemmuuden kohtaamia tavallisimpia ongelmia ovatkin muun muassa vanhempien uupumus, epävarmuus vanhempana, tietämättömyys lapsen kasvatuksesta ja hoidosta, arjen hallinnan vaikeus, mielenterveys- ja parisuhdeongelmat, puutteelliset sosiaaliset verkostot, taloudelliset huolet sekä erilaiset elämäntilanteen muutokset. Jotkut vanhemmat myös tarvitsevat tukea lapsen tarpeiden tunnistamiseen, kiintymyssuhteen ongelmiin ja itsetuntonsa vahvistamiseen vanhempana. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004, 98.)

Vanhemmuuden tukeminen on noussut keskeiseen rooliin myös yhteiskunnallisessa keskustelussa. Muun muassa valtioneuvoston selonteossa lasten ja nuorten hyvinvoinnista painotetaan vanhemmuuden tukemista myös yhteiskunnallisena tehtävänä. (Eduskunta 2007.) Vastuullinen vanhemmuus on yhteiskunnallisesti tärkeä elämän jatkuvuuteen liittyvä tehtävä. Yhteiskunnan ja erityisesti sosiaalihuollon tehtävänä on tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään. (Taskinen 2000, 9.) Perus- ja lapsioikeudelliset säännökset sekä kansainväliset sopimukset velvoittavatkin vanhemmuuden ja kasvatuksen tukemiseen. Yhteiskunnalla on kolme pääasiallista tapaa tukea lapsiperheitä: normit, tulonsiirrot ja palvelut. Laeilla ja asetuksilla tuodaan esille hyväksytyjä arvoja siitä, kuinka lapsia tulee kohdella. Tulonsiirtojen perusteluina on perheiden toimeentulon ja hyvinvoinnin turvaaminen. Yhteiskunta tukee myös lasten ja nuorten kehitystä kaikille tarkoitettujen kunnallisten palveluiden avulla. (Taskinen, 2002, 60.) Mitä varhaisemmassa vaiheessa pyritään tunnistamaan perheiden tarpeita ja tukemaan vanhemmuutta, sitä edullisemmaksi se yhteiskunnalle pidemmän päälle tulee. Vanhemmuuden tukeminen voidaan katsoa tehokkaimmaksi ennaltaehkäiseväksi keinoksi lasten pahoinvoinnin estämisessä. (Bardy - Salmi - Heino 2001, 103-109.)

Perinteisesti neuvola, päivähoito ja koulu on nähty hyvänä väylänä tukea vanhemmuutta. Päivähoidossa kasvatuskumppanuuden kehittäminen onkin yksi tulevaisuuden suuntauksista. Neuvolassa huomiota on kiinnitetty muun muassa perhevalmennukseen ja isyyden tukemiseen. (Alasuutari 2003, 24-27; Lammi-Taskula – Varsa 2001, 2-8.) Sosiaalialan tulevaisuuden turvaamista koskevassa valtioneuvoston periaatepäätöksessä tuodaan esille muun muassa perheiden vertaistuen vahvistamisen tarve. Vertaistuellla tarkoitetaan samanlaisessa elämäntilanteessa olevien antamaa sosiaalista tukea. Vertaistuki ei korvaa ammattilaisen antamaa tukea, toisaalta on myös sanottu, ettei mikään ammattilaisen antama tuki voi korvata vertaistukea. Vertaistuellla on aivan oma merkityksensä vanhemmuuden ja sosiaalisten verkostojen vahvistajana, perheiden arjen selviytymiskeinojen, käytännön tuen ja avun sekä elämänhallinnan edistämisessä. Tavoitteena onkin löytää uusia tapoja ja keinoja organisoida vertaistukea ja vertaisryhmätoimintaa perhepalvelujen yhteyteen vanhemmuuden tueksi. (Viitala – Saloniemi 2005, 16.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimuksen tausta ja lähtökohdat

Viime vuosina on alettu etsiä uusia palveluratkaisuja muun muassa lapsiperheille, koska sosiaalialan toimintaympäristö on muuttunut merkittävästi. Keskitetyistä perhepalveluista onkin käyty jatkuvaa keskustelua julkisuudessa. Myös Rovaniemellä perhepalveluita on alettu kehittää sekä uudistaa. Lähtökohtana opinnäytetyöllemme on Rovaniemen kaupungin Napero-hanke, joka kehittää perhepalvelumalleja perustyöhön. Hankkeen työntekijät kävivät esittelemässä toimintaansa koulullamme alkusyksystä 2006. Hankkeessa oltiin kiinnostuneita saamaan opiskelijoita mukaan toimintaan yhteistyökumppaneiksi ja se myös tarjosi puitteissaan mahdollisuuden opinnäytetyön tekemiseen.

Syksyllä 2006 tapasimme projektin työntekijöitä säännöllisesti yhteisissä palavereissa. Hankkeen tärkeimpänä työtehtävänä sillä hetkellä oli tammikuussa 2007 avattavan perhepalvelukeskuksen toiminnan alulle saattaminen. Saimme tutustua kehittämistoimintaan ja osallistua myös hankkeen järjestämiin verkostopalaveriiniin, joita järjestettiin sekä Rovaseudulla lapsiperheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille että alueen lapsiperheille. Näissä verkostopalaveriissa kerättiin tietoa tulevan perhepalvelukeskuksen toimintaa varten. Hankkeen aikana toteutettiin myös kysely keskustan sekä Muurolan neuvolan asiakkaille. Kyselyssä kartoitettiin neuvolan asiakkaiden palveluiden ja tuen tarpeita.

Aloitimme Työn ja toiminnan kehittäminen -työharjoittelujakson Napero-hankkeessa joulukuussa 2006. Ensimmäisenä työnämme analysoimme ja kokosimme yhteen verkostopalaveriista ja kyselystä saatuja tietoja. Näitä analyysejä tehdessä alkoi kypsyä ajatus meitä kaikkia kiinnostavasta opinnäytetyön aiheesta. Halusimme tutkia perhepalvelukeskusta asiakkaiden näkökulmasta. Opinnäytetyömme toimeksiantajan ja ohjaavan opettajan avustuksella ideamme jalostui kohti lopullista muotoaan. Kuvaamme työssämme

asiakkaiden toiveita, tarpeita sekä odotuksia perhepalvelukeskuksesta. Harjoittelumme aikana tutustuimme laajasti perhepalvelukeskuksen palveluihin ja toimintaan, ja meille muodostui alustava kuva siitä, mitä asiakkaat uudelta perhepalvelukeskuksesta voisivat odottavaa. Tämän perusteella mietimme jo alustavaa teoreettista viitekehystä työllemme, koska tiesimme että perhepalvelukeskuksen toiminnoissa korostuu ennaltaehkäisevä työ, moniammatillisuus ja kokonaisvaltainen lapsiperheiden tukeminen. Teoreettista osuutta täsmensimme vielä työntekijöiden haastattelujen avulla.

5.2 Tutkimustehtävät ja tutkimushenkilöt

Tutkimuksemme tarkoituksena on selvittää millaisia tuen ja palveluiden tarpeita perhepalvelukeskuksen asiakkailla on. Tavoitteena on tuottaa tietoa perheiden tarpeista perhepalvelukeskuksen kehittämiseksi. Etsimme opinnäytetyössämme vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- 1) millaisia tuen tarpeita perhepalvelukeskuksen asiakkailla on?
- 2) miten asiakkaat kehittäisivät perhepalvelukeskusta?

Tutkimuskohde tässä tutkimuksessa on Rovaniemen perhepalvelukeskus ja tutkimushenkilöitä ovat perhepalvelukeskuksen asiakkaat. Tutkimuksemme olemme rajanneet koskemaan vain niitä perheille tarjottavia palveluita, joita perhepalvelukeskuksessa tarjotaan. Tutkimuskysymyksiimme haimme vastausta suorittamalla kyselyn perhepalvelukeskuksen asiakkaille. Emme halunneet rajata tutkimushenkilöitä koskemaan vain joitain tietyn tyyppisiä Rovaniemen perhepalvelukeskuksen palveluita käyttäviä lapsiperheitä, vaan halusimme saada tutkimushenkilöiksemme kaikenkattavasti rovaniemeläisten lapsiperheiden vanhempia.

5.3 Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmät

Olemme käyttäneet opinnäytetyössämme laadullista tutkimusmenetelmää, koska laadullisessa tutkimuksessa voidaan lähteä liikkeelle puhtaalta pöydältä ilman ennakkomääritelmiä. Laadullista tutkimusta kuvaakin hyvin hypoteesittomuus eli se, että tutkijalla ei ole lukkoon lyötyjä ennakko-olettamuksia tutkimuskohteesta tai tutkimuksen tuloksista. (Eskola – Suoranta 1999, 19-20.) Jonkinlainen ennakkoajatus ja –kokemus meillä aiheesta oli, johtuen siitä, että olimme viettäneet perhepalvelukeskuksessa kymmenen viikkoa ennen tutkimuksen suorittamista. Ennakkoajatusta ja kokemuksia pystyimme hyödyntämään kyselylomaketta laatiessamme. Pyrimme kuitenkin välttämään minkäänlaisten oletusten tekemistä ennen tutkimuksen suorittamista. Eskolan (1999) mukaan uuden oppiminen edellyttääkin, että tutkimuskohteesta muodostetut ennakko-oletukset tiedostetaan ja otetaan huomioon tutkimuksen esioletuksena. (Eskola – Suoranta 1999, 19-20.) Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä. Tutkimus voidaan toteuttaa joustavasti ja suunnitelmia voidaan muuttaa olosuhteiden mukaisesti. (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2007, 160.)

Laadullisessa tutkimuksessa yleisiä aineistonkeruumenetelmiä ovat haastattelut, kyselyt, havainnointi ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto (Sara-järvi – Tuomi 2002, 73). Opinnäytetyössämme käytämme menetelmänä kyselylomaketta (Liite 1). Päädyimme tähän menetelmään, sillä mielestämme sen avulla saamme luotettavinta ja aidointa tietoa tutkimastamme aiheesta. Kyselylomake onkin hyvä keino saada selville, mitä ihmiset ajattelevat, tuntevat, kokevat tai uskovat. (Hirsjärvi ym. 2007, 180).

Kyselytutkimuksen etuna pidetään sitä, että sen avulla voi kerätä laajan tutkimusaineiston (Hirsjärvi ym. 2007, 196). Mittarin luominen alkaa teoriasta eli siitä, mitä jo tiedetään tutkittavasta ilmiöstä. Teorian pohjalta pitäisi pystyä luomaan tutkimukselle keskeiset käsitteet, jotta mittari olisi luotettava. (Metsämuuronen 2003, 36.) Ennen kyselylomakkeen laatimista tutustuimme teoriakirjallisuuteen ja aikaisempiin tutkimuksiin. Yritimme löytää samantyyppisiä tutkimuksia kuin omamme, jotta voisimme hyödyntää jo hyviksi havaittuja ky-

symyksiä. Emme kuitenkaan onnistuneet löytämään yhtään, joten lopulta päädyimme laatimaan kokonaan oman kyselylomakkeen.

Kyselylomakkeen avulla halusimme selvittää millaisia tuen tarpeita perhepalvelukeskuksen asiakkailta on ja miten he kehittäisivät perhepalvelukeskusta. Kysyimme näitä asioita avoimina kysymyksinä lomakkeen loppupuolella. Päätimme kysyä erikseen perhepalvelukeskuksen sijainnista, ilmapiiristä ja tiedotuksesta, sillä ennakkokokemuksemme perusteella tiesimme näiden olevan asioita, joihin asiakkailta voi olla paljon sanottavaa. Teimme lomakkeen kysymyksistä suurimmaksi osaksi avoimia, jotta saisimme monipuolisempia vastauksia laadulliseen tutkimukseemme. Avoimet kysymykset osoittavat, mikä on keskeistä ja tärkeää vastaajan ajattelussa ja antaa vastaajalle mahdollisuuden sanoa, mitä hänellä on todella mielessään (Hirsjärvi ym. 2007, 196). Pyrimme myös siihen, että lomake on mahdollisimman selkeä ja ymmärrettävä.

Lomakkeen alkupuolella kysyimme yleisempiä, vastaajan taustaan liittyviä kysymyksiä. Idea taustatietojen kysymiseen tuli opinnäytetyömme toimeksiantajalta. He halusivat kyselymme avulla saada tietoa muun muassa siitä, kuinka kaukaa perhepalvelukeskuksessa asioidaan, mikä on palvelunkäyttäjien keski-ikä ja yleisin perhemuoto. Taustatietokysymykset olivat strukturoituja monivalintakysymyksiä. Kyselylomakkeeseemme tuli yhteensä 16 kysymystä. Kyselylomakkeen alkuun laadimme saatekirjeen, jossa kerroimme itsestämme, kyselyn tarkoituksesta ja merkityksestä. Saatekirjeestä kävi myös selville, että vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja niin, että kyselyyn vastanneen henkilöllisyys ei käy ilmi, ellei hän itse niin halua. Kyselyn vastaukset pystyi palauttamaan perhepalvelukeskuksen odotustiloissa oleviin vastauslaatikoihin.

Veimme kyselylomakkeet ja vastauslaatikot perhepalvelukeskuksen jokaisen kerroksen odotustiloihin, koska arvelimme näin tavoittavamme asiakkaat parhaiten. Kyselylomakkeen saatteen laitoimme esille myös seinälle vastauslaatikoiden läheisyyteen, jotta asiakkaiden huomio kiinnittyisi kyselymme ja sen tarkoitus tulisi kaikille selväksi. Kyselylomakkeita oli myös avoimen päiväkodin tiloissa, jossa avoimen päiväkodin asiakkaat saivat vastata kyselyyn

toiminnan yhteydessä. Kyselylomakkeet olivat perhepalvelukeskuksen odotustiloissa ja avoimessa päiväkodissa asiakkaiden täytettävissä vajaan neljän viikon ajan, ajalla 10.4- 7.5.2007.

5.4 Aineiston analysointi

Tutkimuksessa, joka perustuu laadulliseen aineistoon, analyysia tapahtuu kaikissa vaiheissa ensilukemisesta lähtien (Syrjälä – Ahonen – Syrjäläinen – Saari 1994, 166). Laadullisessa analyysissa aineistoa tarkastellaan usein kokonaisuutena, vaikka se koostuisi erillisistä tutkimusyksiköistä. Niin laadullisessa kuin määrällisessäkin tutkimuksessa pyritään tarkastelemaan tiettyjä ilmiöitä jollain tapaa havainnoimalla. Laadullisessa tutkimuksessa tämä tarkoittaa tutkimusaineiston pelkistämistä kielelliseen muotoon. Laadullisen aineiston analysointiin ei ole olemassa yhtä oikeaa keinoa vaan yleensä kehitetään juuri kyseiselle aineistolle sopiva lähestymis- ja analysointitapa, joka on vaikeasti siirrettävissä täydellisesti muihin tutkimuksiin. (Räsänen 2005, 93.)

Suoritimme aineiston sisällönanalyysin aineistolähtöisesti. Aluksi luimme aineistoa läpi useaan kertaan ja perehdyimme sen sisältöön. Tässä vaiheessa numeroimme kyselylomakkeet (1-34) sekä merkitsimme onko vastaaja nainen (N) vai mies (M). Näitä merkintöjä hyödynsimme myöhemmin tutkimustulokset osiossa.

Annoimme myös aineistolle hieman aikaa hautua ja kypsyä mielissämme ennen kuin etenimme analysoinnissa. Tämän jälkeen aloitimme aineiston redusoinnin eli pelkistämisen. Aineiston pelkistämisessä analysoitavaa aineistoa käsitellään niin, että siitä karsitaan kaikki tutkimukselle epäolennainen pois. Pelkistäminen voi olla joko aineistosta saadun tiedon tiivistämistä tai pilkkomista osiin. Aineistoa tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota vain niihin asioihin, mitkä ovat kulloisenkin kysymyksenasettelun kannalta olennaista. (Sarajärvi - Tuomi 2002, 111; Alasuutari 1994, 31.) Aloitimme aineiston pelkistämisen kirjaamalla ylös tärkeiksi kokemamme ilmaukset, jokaisen omalle

muistilapulleen. Tässä vaiheessa pelkistimme ilmauksia selkeään ja lyhyeen muotoon.

Pelkistettyämme aineiston aloitimme klusteroinnin eli ryhmittelyn. Aineiston ryhmittelyssä pelkistetystä aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Samaa asiaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään luokaksi ja luokalle muodostetaan sitä mahdollisimman hyvin kuvaava yhdistävä termi, jota kutsutaan myös alaluokaksi. (Sarajärvi - Tuomi 2002, 112.) Kävimme läpi muistilappuja ja lajittelimme niitä isolle pöydälle niin, että keskenään samanlaiset käsitteet muodostivat ryhmiä. Tässä vaiheessa myös kirjasimme eri ryhmiin kuuluvat käsitteet tietokoneelle, jotta niitä olisi jatkossa helpompi käsitellä ja muokata. Mietimme myös valmiiksi sopivia alaluokan nimiä kullekin ryhmälle.

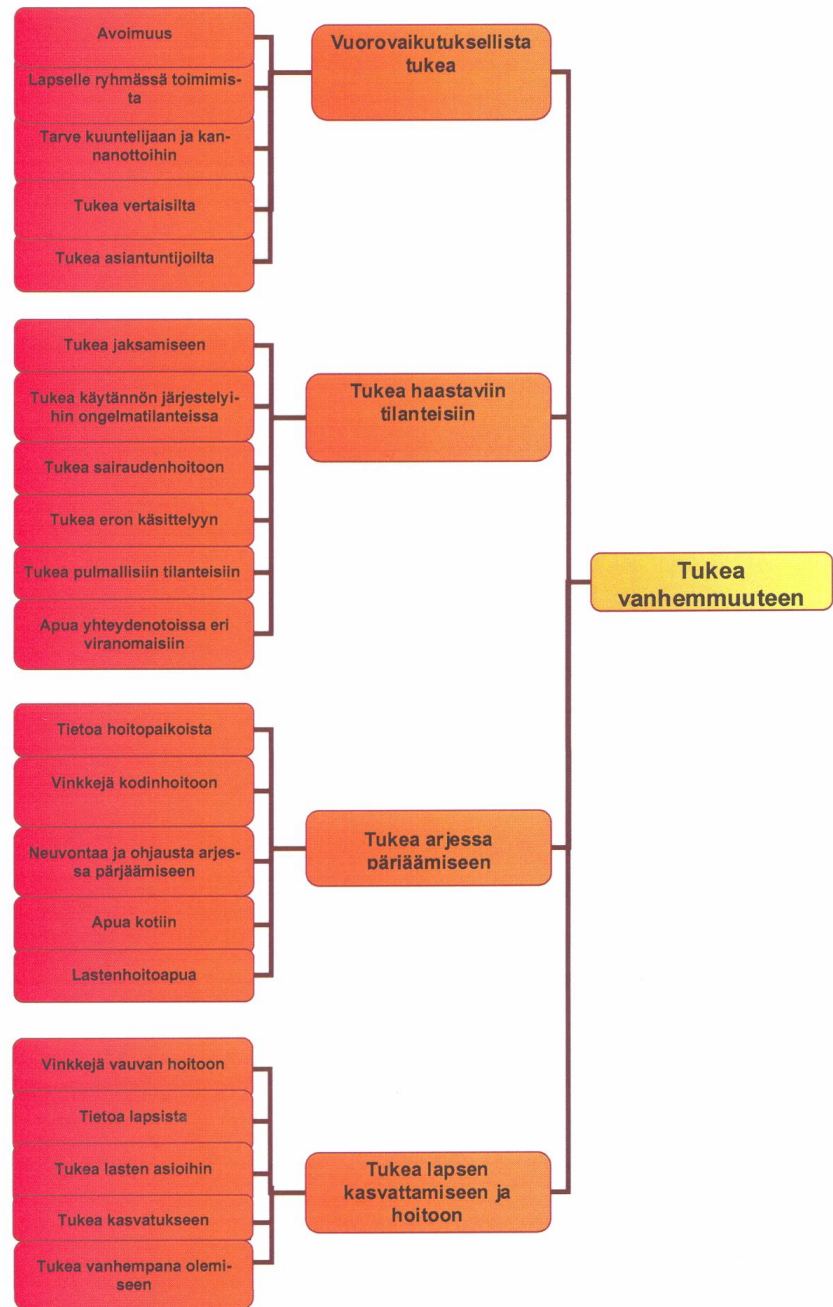
Aineiston ryhmittelyä seuraava vaihe on aineiston abstrahointi eli käsitteellistäminen. Käsitteellistämisessä erotetaan tutkimuksen kannalta olennaisin tieto ja valikoidun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Aineiston käsitteellistämistä jatketaan yhdistelemällä luokitusta, niin kauan kuin se on aineiston sisällön näkökulmasta mahdollista. Ryhmittelystä saatujen alaluokkien ryhmittelyä kuvataan pääluokkina ja pääluokkia yhdistävää ryhmittelyä taas yhdistävänä luokkana. (Sarajärvi - Tuomi 2002, 113-114.) Aineistoa käsitteellistäessämme meillä oli selvillä kutakin ryhmää kuvaavat alaluokat ja aloimme järjestellä alaluokkia niin, että saisimme muodostettua sopivia yläluokkia ja niistä taas yhdistävän luokan. Tämä oli melko työlästä, mutta ajan kanssa luokat kuitenkin muodostuivat ja analyysi eteni.

Koska tutkimuslomakkeellamme saadut vastaukset käsitelivät monia eri aihepiirejä, työstimme analysoidessamme kaksi eri kaaviota saaduista vastauksista. Yhdistäviksi tekijöiksi kaavioihin muodostui: tukea vanhemmuuteen ja kehittämisideat.

Perhepalvelukeskuksen asiakkaille tehdyn kyselyn vastauksista muodostui ensimmäiseen kuvioon (Kuvio 3.) neljä pääluokkaa: tukea lapsen kasvattamiseen ja hoitoon, tukea arjessa pärjäämiseen, tukea haastaviin tilanteisiin ja vuorovaikutuksellista tukea. Vanhemmuuden tukeminen muodostui luokkia

yhdistäväksi ydinluokaksi. Pääluokka tukea lapsen kasvattamiseen ja hoitoon muodostui alaluokista: vinkkejä vauvan hoitoon, tietoa lapsista, tukea lasten asioihin, tukea kasvatukseen, tukea vanhempana olemiseen. Tukea arjessa pärjäämiseen pääluokka muodostui alaluokista: vinkkejä kodinhoitoon, tietoa hoitopaikoista, neuvontaa ja ohjausta arjessa pärjäämiseen, apua kotiin ja lastenhoitoapua.

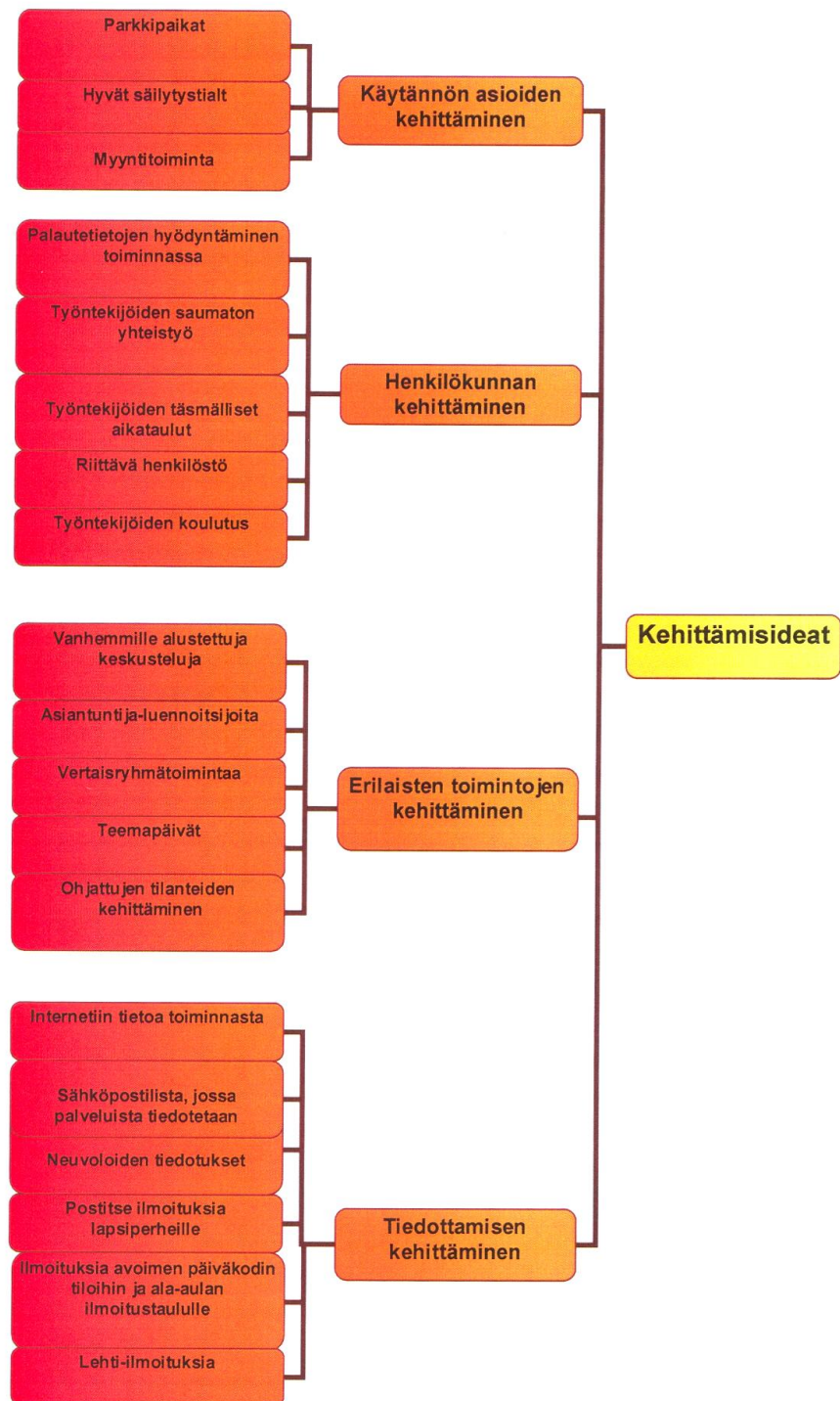
Pääluokan tukea haastaviin tilanteisiin alaluokkia olivat tukea eron käsitteelyyn, tukea pulmallisiin tilanteisiin, apua yhteydenotoissa eri viranomaisiin, tukea sairauden hoitoon, tukea käytännön järjestelyihin ongelmatilanteissa ja tukea jaksamiseen. Alaluokat tukea asiantuntijoilta, tarve kuuntelijaan ja kannottoihin, tukea vertaisilta, lapselle ryhmässä toimimista ja avoimuus muodostivat pääluokan vuorovaikutuksellista tukea.



Kuvio 3. Kyselyyn vastanneiden tuen tarpeita

Toiseen kuvioon (Kuvio 4.) muodostui neljä pääluokkaa, jotka olivat tiedottamisen kehittäminen, erilaisten toimintojen kehittämisideoita, henkilökunnan kehittämistarpeita ja käytännön asioiden kehittämisideoita. Näitä pääluokkia yhdistäväksi ydinluokaksi muodostui kehittämisideat.

Alaluokat lehti-ilmoituksia, ilmoituksia avoimen päiväkodin tiloihin ja ala-aulan ilmoitustaululle, postitse ilmoituksia lapsiperheille, neuvoloiden tiedotukset, internetiin tietoa toiminnasta ja sähköpostilista, jossa palveluista tiedotetaan, muodostivat pääluokan tiedottamisen kehittäminen. Erilaisten toimintojen kehittämisideoita pääluokka sisälsi viisi alaluokkaa: ohjattujen tilanteiden kehittäminen, teemapäivät, vertaisryhmätoimintaa, asiantuntijaluennoitsijoita ja vanhemmille alustettuja keskusteluja. Pääluokan henkilökunnan kehittämistarpeita alaluokkia olivat työntekijöiden koulutus, riittävä henkilöstö, työntekijöiden täsmälliset aikataulut, työntekijöiden saumaton yhteistyö ja palautetietojen hyödyntäminen toiminnassa. Käytännön asioiden kehittämisideoita, pääluokan, muodosti kolme alaluokkaa: myyntitoiminta, hyvät säilytystilat ja parkkipaikat.



Kuvio 4. Kyselyyn vastanneiden ideoita Rovaniemen perhepalvelukeskuksen kehittämiseksi

5.5 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen ja etiikan yhteys on kaksisuuntainen. Yhtäältä tutkimuksen tulokset vaikuttavat eettisiin ratkaisuihin ja toisaalta taas eettiset kannat vaikuttavat tutkijan tieteellisessä työssään tekemiin ratkaisuihin. Laadullisessa tutkimuksessa yleisiä ovat avoimet tiedonkeruumenetelmät. Tämä luo omat haasteensa tutkimusasetelman mahdollisia eettisiä ongelmia punnittaessa. (Sarajärvi – Tuomi 2003, 122–123.)

Tutkimuksen eettisyyden kannalta on tärkeää, että kyselyyn tai haastatteluun osallistuvilla on oikeus osallistua tutkimuksen tekoon vapaaehtoisesti. Yleisesti voidaan todeta, että ihmisoikeudet muodostavat ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettisen perustan. Tutkittavien suojaan kuuluu muun muassa se, että tutkija selvittää tutkimukseen osallistuville tutkimuksen tavoitteet. (Sarajärvi – Tuomi 2003, 128; Tuomi 2007, 145.) Tutkimustamme suorittaessamme halusimme noudattaa tutkimuksenteon eettisiä lähtökohtia. Tutkimuksemme kyselyyn osallistuminen oli vastaajalle vapaaehtoista. Jokaisessa tutkimuslomakkeessa oli aina saatekirje, jossa vastaajalle kerrottiin keitä olemme, mistä tulemme ja mitä kyseisellä tutkimuslomakkeella haluamme selvittää.

Hyvään tutkimusetiikkaan kuuluu vastaajien henkilöllisyyden salaaminen mikäli tutkimushenkilö ei itse suostu nimensä paljastamiseen (Tuomi 2007, 146). Saatekirjeessä kerromme vastaajalle, että hänen vastauksensa käsitellään luottamuksellisesti. Kyselylomakkeessa ei missään vaiheessa käy ilmi vastaajan henkilöllisyys, ellei hän itse niin halua. Vastaaja pystyi halutessaan ilmoittamaan nimensä ja puhelinnumeronsa mahdollista haastattelua varten. Tutkimuslomakkeeseen vastanneista neljä olisi ollut halukas mahdolliseen kaksinkeskiseen haastatteluun, ja näiden neljän vastaajan henkilöllisyys aineistossa käy selville. Haastatteluja ei kuitenkaan ollut tarpeellista suorittaa, koska aineistomme kylläntyi pelkän kyselyn avulla eikä haastatteluista luultavasti olisi noussut enää uutta tietoa.

5.6 Luotettavuuden arviointi

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa ei ole olemassa minikäänlaisia yksiselitteisiä ohjeita. Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa voidaan kuitenkin pohtia esimerkiksi sitä, millä perusteella tutkimushenkilöt valittiin ja miten heihin oltiin yhteydessä. Tutkimuksessamme halusimme tutkimushenkilöiksi saada ihan tavallisia perhepalvelukeskuksen palveluita käyttäviä lapsiperheitä ja siksi kyselylomakkeemme oli tarjolla kaikille perhepalvelukeskuksessa asioiville.

Opinnäytetyössä tulee huomioida laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteerit, erityisesti jos kyselylomake sisältää suurimmaksi osaksi avoimia kysymyksiä. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin tulee koskea koko tutkimusprosessia, koska laadullisessa tutkimuksessa tärkein luotettavuuden kriteeri on tutkija itse. (Eskola – Suoranta 1998, 211.) Koska kyselymme avointen kysymysten vastaukset olivat pääsääntöisesti lyhyitä ja selkeitä, oletamme, ettei analysoinnissa ole päässyt tapahtumaan merkittäviä tulkintavirheitä. Tutkimuksemme tulosten luotettavuuden puolesta puhuu sekin, että samankaltaisia tuloksia on saatu myös aikaisemmissa tutkimuksissa ja tulokset olivat suurelta osin yhteneväisiä teorialiedon kanssa.

Kun lomakkeen valmistelussa käytetään apuna esitestausta, voidaan näkökohtia tarkistaa ja kysymysten muotoilua korjata varsinaista tutkimusta varten (Hirsjärvi ym. 2007, 199). Ennen kyselylomakkeen esitestausta hyväksyimme lomakkeemme sekä toimeksiantajalla, opinnäytetyön ohjaavalla opettajalla, että äidinkielen lehtorilla. Ohjaavan opettajan ehdotuksesta lisäsimme haastattelulomakkeen loppuun kohdan johon vastaaja voi laittaa yhteystietonsa, mikäli suostuu mahdolliseen haastatteluun. Haastattelu olisi tullut kyseeseen silloin, jos emme olisi saaneet tarpeeksi kattavaa aineistoa. Äidinkielen lehtorin ohjeistuksen mukaan muutimme joitain kysymyksiä yksinkertaisemmiksi ja poistimme kaksoiskysymyksiä. Toimeksiantajan hyväksyttyä lomakkeemme suoritimme esitestauksen. Esitestauksessa kyselymme vastasi viisi perhepalvelukeskuksen asiakasta ja heidän vastaustensa perusteella yhdistimme muutamia kysymyksiä ja selkeytimme lomaketta vielä hieman.

Näin pyrimme varmistamaan, että vastaajat ymmärtävät kysymykset ja niissä käytetyt käsitteet. Usein voi käydä niin, ettei vastaaja esimerkiksi iästään tai sosiaalisesta asemastaan johtuen ymmärrä lainkaan tai ymmärrä samalla tavalla kysymyksiä kuin tutkija.

Veimme perhepalvelukeskukseen 50 kyselylomaketta, joista meille palautui täytettynä 34. Yksi tapa ratkaista aineiston riittävyys on puhua sen kylläntymisestä eli saturaatiosta. Se tarkoittaa, että aineistoa on riittävästi, kun uudet tapaukset eivät tuota enää mitään tutkimusongelman kannalta uutta tietoa. (Eskola – Suoranta 1998, 62.) Meillä olisi ollut vielä mahdollisuus pitää kyselylomakkeita perhepalvelukeskuksessa pidempään saadaksemme enemmän vastauksia. Kuitenkin seurattessamme kyselyyn saatuja vastauksia, totesimme sen tarpeettomaksi, koska aineisto oli mielestämme kylläntynyt eikä mitään uutta noussut enää esiin.

Salmelan (1997) mukaan kannattaa ennemmin kysyä asiakkaalta palvelun käytöstä saamia konkreettisia kokemuksia ja odotuksia, sillä sosiaali- ja terveydenhuollon laadunhallintamenetelmissä on huomattu, ettei tyytyväisyyden käyttäminen mittarina ole luotettavaa. Tyytyväisyys-käsite on epämääräinen ja jäsentymätön. Tyytyväisyys on subjektiivinen tunne, jota ei voida yleistää. Lisäksi on todettu tyytymättömien asiakkaiden usein jättävän kyselylomakkeet palauttamatta. Asiakaspalautetutkimuksen tekeminen synnyttää asiakkaissa usein odotuksia, että heidän mielipiteillään on vaikutusta organisaation toimintaa kehitettäessä. Se, otetaanko asiakkaiden mielipidettä todella huomioon, voi vaikuttaa asiakkaiden halukkuuteen vastata kyselyihin myöhemmin. (Mattila 1999, 14-17; Salmela 1997, 14-16.)

Kyselymme tulokset olivat pääsääntöisesti positiivisia ja se sai meidät pohtimaan syitä siihen. Pohdimme olisiko vastaustilanne voinut olla sellainen, ettei ole halunnut tuoda negatiivisia asioita esille. Toisaalta kyselyyn vastanneilla oli mahdollisuus viedä kysely mukanaan kotiin ja palauttaa se myöhemmin, eli heillä olisi ollut mahdollisuus vaikuttaa vastaustilanteeseen. Tosin moni sellainen, joka kyselyn on kotiin vienyt, ei välttämättä ole sitä enää muistanut palauttaa perhepalvelukeskukseen. Tulosten positiivista yleissävyä on voinut osaltaan lisätä se, että perhepalvelukeskus oli juuri avattu ja kyselyyn vas-

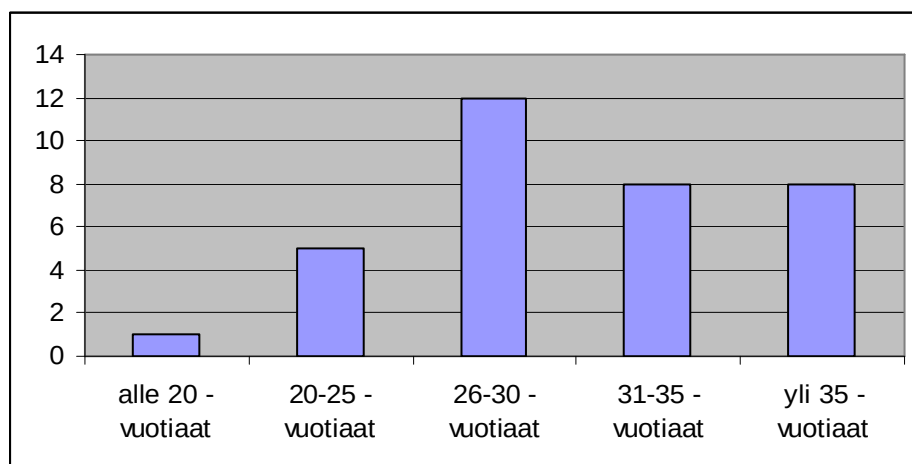
tanneet olivat innoissaan uudesta palvelumuodosta. Jos kyselyn olisi suorittanut hieman myöhemmin, tuloksista olisi voinut nousta esiin enemmän negatiivisiakin asioita.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Aineiston taustatiedot

Kyselylomakkeeseen vastasi 34 perhepalvelukeskuksen palveluita käyttävää asiakasta, joista miehiä oli kolme ja naisia 31. Vastanneiden keski-ikä oli 31 vuotta. Perhepalvelukeskuksen asiakkaiden matka kotoa perhepalvelukeskukseen oli keskiarvoltaan 6,2 km. Kysyttäessä matkaa asiakkaan kodista perhepalvelukeskukseen asiakkaiden vastauksissa oli suuria vaihteluita, sillä osa asiakkaista tuli perhepalvelukeskukseen jopa 80 km päästä ja osa asui vain 100 m etäisyydellä.

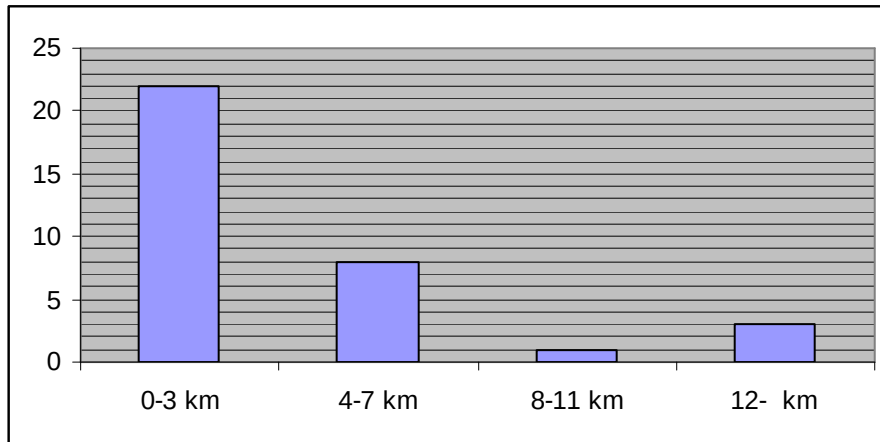
Kyselylomakkeeseen vastanneista (n=34) alle 20-vuotiaita oli yksi (2,9 %), 20-25-vuotiaita viisi (14,7%), 26-30-vuotiaita kaksitoista (35,3%) ja 31-35-vuotiaita kahdeksan (23,5%). Yli 35-vuotiaita oli myös kahdeksan (23,5 %). (Ks. Kuvio 5.)



Kuvio 5. Kyselyyn vastanneiden ikä luokiteltuna ryhmiin

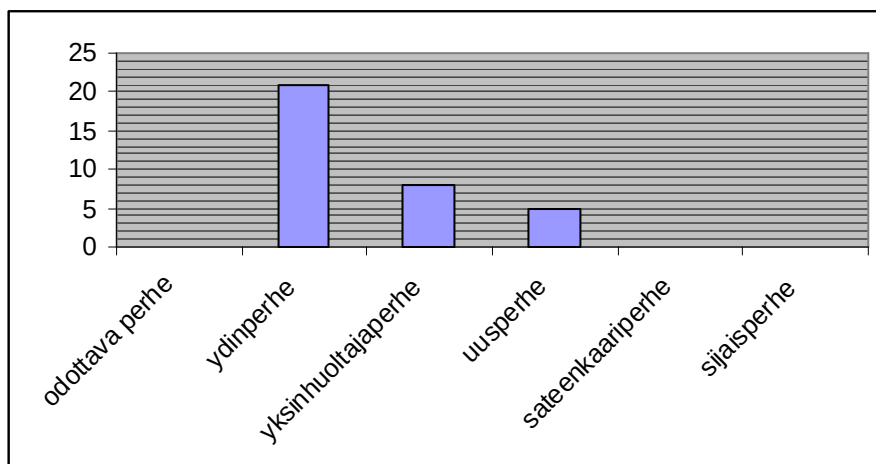
Kyselyyn vastanneista (n=34) kolmen kilometrin säteellä perhepalvelukeskuksesta asui 22 (64,7 %), eli suurin osa. 4-7 kilometrin säteellä perhepalvelukeskuksesta asui kahdeksan (23,5 %), 8-11 kilometrin säteellä yksi (2,9 %)

ja kahdentoista kilometrin säteellä tai kauempana 3 (8,8 %) kyselyyn vastannutta. (Ks. Kuvio 6.)



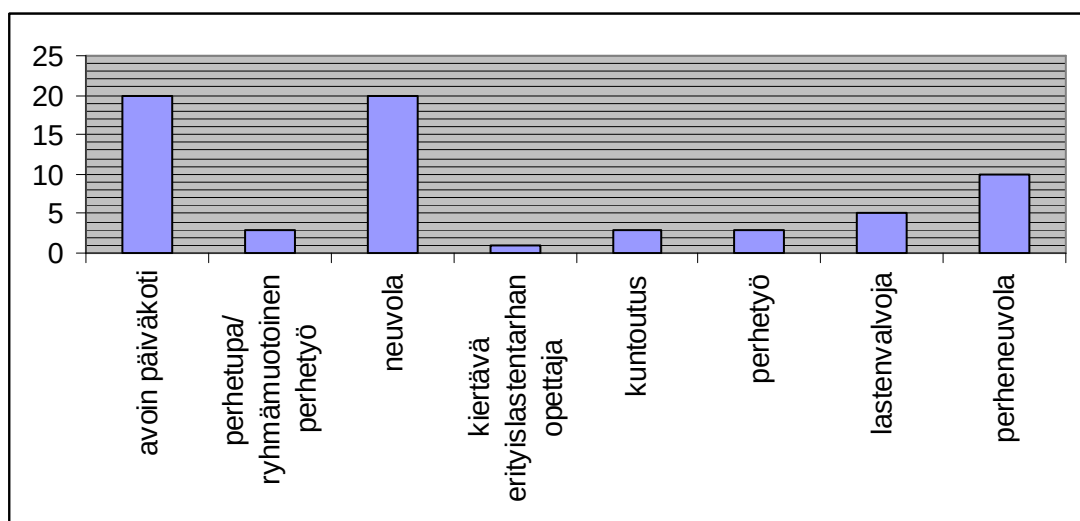
Kuvio 6. Kyselyyn vastanneiden kodin etäisyys perhepalvelukeskuksesta

Kyselylomakkeeseen vastanneiden yleisin perhemuoto oli ydinperhe, johon kuului 21 (61,8 %) vastanneista. Vastaajista kahdeksan (23,5%) ilmoitti perhemuodokseen yksinhuoltajaperheen ja viisi (14,7%) uusperheen. Haastattelulomakkeeseemme ei vastannut yhtään henkilöä esikoista odottavasta perheestä, sateenkaariperheestä tai sijaisperheestä. (Ks. Kuvio 7.) Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että nämä perheet eivät käyttäisi perhepalvelukeskuksen tarjoamia palveluita, vaan kyselymme ei syystä tai toisesta vain tavoittanut näihin perhemuotoihin kuuluvia perhepalvelukeskuksen asiakkaita, tai kyseiset perheet määrittelevät itsensä esimerkiksi ydinperheeksi.



Kuvio 7. Kyselyyn vastanneiden perhemuoto

Kyselystämme kävi ilmi, että perhepalvelukeskuksen tarjoamia palveluita käytetään monipuolisesti. Suurin osa vastaajista käytti neuvolan ja avoimen päiväkodin tarjoamia palveluita, molempia palveluita ilmoitti käyttävänsä 20 (58,8 %) vastanneista. Perheneuvolan tarjoamia palveluita käytti kymmenen (29,4 %) vastanneista, lastenvalvojan palveluita viisi (14,7 %), perhetyön, kuntoutuksen ja perhetuvan/ryhmämuotoisen perhetyön palveluita kolme (8,8 %) vastanneista, ja kiertävien erityislastentarhaopettajien palveluita yksi (2,9 %) vastanneista. Monet vastanneista käyttivät useampaa kuin yhtä perhepalvelukeskuksen tarjoamaa palvelua. (Ks. Kuvio 8.)



Kuvio 8. Kyselyyn vastanneiden palveluiden käyttö

Kyselyyn vastanneista he, jotka olivat käyttäneet palveluita aikaisemmin, kokivat yhteenmuuton vaikuttaneen palveluihin joko positiivisesti tai ei ollenkaan. Muutolla ei koettu olleen negatiivisia vaikutuksia.

"Parantanut käytännön asioita, kun kaikki saman katon alla."

(N, 3)

"Palvelut ovat hyvin toimivat. Voi käydä esim. neuvolassa ja avoimessa samalla kertaa." (N, 19)

"En huomannut muutosta lainkaan. Paitsi sisätilaremontin; pinnat uusittu ihan kiva." (N, 26)

Tutkimuksen yhtenä tavoitteena oli selvittää, mitä mieltä asiakkaat ovat perhepalvelukeskuksen ilmapiiristä. Ilmapiirillä on suuri vaikutus vapaaehtoisten palveluiden käyttöön, hyvällä asiakasmääriä lisäävästi ja huonolla asiakasmääriä laskevasti.

”Ilmapiiri on hyvä ja avoin. Minä ja lapseni olemme molemmat viihtyneet hyvin.” (N, 5)

”Hyvä ilmapiiri, kyllä koen olevani tervetullut ja koen, että minun asioista ollaan kiinnostuttu.” (N, 34)

”Avoimessa päiväkodissa ohjaajat tervehtivät ensikertalaista, mikä oli mukavaa. Olisin halunnut kuulla toiminnasta enemmän tai saada esitteitä tms.” (N, 30)

Pääsääntöisesti ilmapiiri koettiin hyväksi ja asiakkaat kokivat olevansa tervetulleita perhepalvelukeskukseen.

6.2 Tukea vanhemmuuteen

Tutkimuksemme yhtenä tarkoituksena oli tutkia millaisia tuen tarpeita Rovaniemen lapsiperheillä on. Vanhemmat kaipasivat monia erilaisia tukimuotoja, mutta yhteistä niille kaikille oli se, että niiden avulla pystyttäisiin tukemaan vanhemmuutta. Vanhemmuuden tukeminen onkin yksi tärkeimmistä hyvää perhe-elämää edistävästä tekijöistä.

6.2.1 Tukea lapsen kasvattamiseen ja hoitoon

Vanhemmat kaipasivat kaikenlaisia neuvoja, vinkkejä ja tietoa liittyen lapseen ja lasten kasvatukseen sekä hoitoon. Kyselystä kävi ilmi, että erityisesti vau-

van hoidosta haluttiin konkreettista tietoa ja ohjausta. Vanhemmat halusivat neuvoja työntekijöiltä muun muassa siihen, kuinka he itse voivat tukea lastaan. Lisäksi kaivattiin monipuolista tietoa kaikenikäisistä lapsista ja heidän kehityksestään.

”Toivon vinkkejä vauvan hoitoon yms.” (N, 11)

”Toivon tukea kotiasioihin mm. lasten hoitoon” (N, 23)

”Toivon tukea lasten asioihin ja odotan, että lapsen etu huomioidaan ennen kaikkea.” (M, 2)

”Toivon tukea lapsiperheiden asioihin kaikenkattavasti, vauvoista leikki-ikäisiin.” (N, 22)

”Toivon tukea kasvatukseen, vanhemmuuteen.” (N, 21)

Vanhemmat toivoivat saavansa tukea lapsen ja lapsiperheen asioihin kaikenkattavasti. Tuen tarve lapsen kasvatukseen nousi kuitenkin erityisen tärkeäksi aihepiiriksi kyselymme vastauksissa.

6.2.2 Tukea arjessa pärjäämiseen

Arkielämän hallinta ja arjessa pärjääminen mietityttivät monia kyselyyn vastanneita vanhempia. He toivoivatkin vinkkejä kodinhoitoon ja tukea normaaleihin arkipäivän tilanteisiin ja ongelmiin. Vanhemmat kaipasivat erilaisia konkreettisia neuvoja ja ohjeita kuinka saada perheen arki toimimaan sujuvasti. Perhepalvelukeskuksen toimintojen odotettiin tukevan sekä vanhempia että koko perhettä ja heidän arkeaan.

”Toivon tukea ihan normaaleihin arkipäivän tilanteisiin ja ongelmiin. Vinkkejä vauvan hoitoon, kodinhoitoon yms.” (N, 11)

"Odotan, että perhepalvelukeskuksen toiminnot tukevat minua (äiti) ja perheen arkea." (N, 34)

"Neuvontaa ja ohjausta lasten kanssa arjessa pärjäämiseen." (N,33)

Vanhemmat kaipasivat myös konkreettista apua niin lasten- kuin kodinhoitossakin. Kotiin haluttiin apua muun muassa perhetyöltä. Vanhempien mielestä kotiin saatava apu helpottaisi jaksamista vanhempana. Myös erilaisista mahdollisuuksista järjestää lapsen hoito kodin ulkopuolella toivottiin saatavan tietoa perhepalvelukeskuksesta.

" Toivon apua kotiin, jos vauva valvottaa yms." (N, 23)

"Toivon tietoa eri hoitopaikoista Rovaniemellä." (N, 15)

"Olisi mukava joskus jättää lapset tunniksi, pariin kerhoon" (N, 32)

Muutamit kyselyyn vastanneet toivoivat myös, että avoimeen päiväkotiin olisi mahdollista jättää lapsi hoitoon pariin tunniksi vanhemman asioidessa muissa talon palveluissa tai hoitaessaan asioita talon ulkopuolella.

6.2.3 Tukea haastaviin tilanteisiin

Erilaiset elämän solmukohtiin liittyvät ongelmat huolettivat monia kyselyyn vastanneita vanhempia. Tällaisista ongelmista esimerkiksi erotilanteet herättivät tuen tarvetta ja apua kaivattiinkin muun muassa yhteydenotoissa eri viranomaisiin. Toivottiin apua eron käsittelyyn sekä vanhemmille että lapsille. Myös eron aiheuttamiin käytännön järjestelyihin, kuten tapaamisoikeudesta ja yksin- ja yhteishuoltajuudesta sopimiseen, kaivattiin apua ja tukea perhepalvelukeskuksesta. Myös tavallisiin, normaaliin elämään ja arkeen liittyviin pulma- ja ongelmatilanteisiin haluttiin saada apua ja tukea.

"Toivon tukea pulmallisiin tilanteisiin joita tulee eteen lasten kanssa." (N, 19)

"Toivon tukea eron käsittelyyn itselle ja lapsille, tukea käytännön järjestelyihin, tapaamiset, yhteishuolto yms. (N, 3)

"Toivon apua yhteydenotoissa eri viranomaisiin." (N, 34)

Sairauden yllättäessä vanhemmat kokivat olevansa erityisen tuen tarpeessa. Sairauden hoito ja siihen liittyvät käytännön ongelmat ja järjestelyt tuottivat huolta. Vanhemmat toivoivat, että perhepalvelukeskuksen tuen avulla perhe voisi elää mahdollisimman tavallista elämää sairaudesta huolimatta. Vanhemmat toivoivat myös neuvoja lapsensa tukemiseksi ja auttamiseksi sairauden kohdatessa.

"Toivon, että täällä pystytään selvittämään mikä lapsella on huonosti ja miten minä (äiti) pystyn auttamaan." (N, 25)

"Toivon tukea lapsen lievän tarkkavaisuushäiriön ja koulunkäynnin onnistuneeseen yhteensovittamiseen." (N, 26)

"Toivon tukea jaksamiseen" (N, 7)

Kyselyyn vastanneet toivoivat myös vanhempien jaksamiseen kiinnitettävän huomiota vaikeissa tilanteissa. Perhepalvelukeskuksen työntekijöiden tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota myös vanhempien tukemiseen, sillä sitä kautta tuetaan koko perhettä.

6.2.4 Vuorovaikutuksellista tukea

Tarve vuorovaikutukselliseen tukeen nousi keskeiseksi tuen tarpeeksi vastauksista. Vuorovaikutuksellista tukea kaivattiin niin työntekijöiltä kuin muilta

perheiltä. Asiantuntijoilta kaivattiin kuuntelua ja kannanottoja. Omien huolien ja murheiden jakamisen todettiin helpottavan asioiden käsittelyä.

"Odotan tukea asiantuntijoilta, kuuntelijaa ja kannanottoja." (N, 3)

"Odotan, että saan myös purkaa omia huolia ja murheita."
(N, 31)

Vertaistuki koettiin hyvin tärkeäksi tuen muodoksi lapsiperheille. Kokemusten jakamisen muiden samassa tilanteessa olevien kanssa uskottiin helpottavan arjessa jaksamista. Myös lapsille toivottiin vertaistoimintaa, koska sen koettiin kehittävän lapsen kykyä toimia ryhmässä. Toivottiin myös, että toiminta olisi avointa ja vapaata.

"Vertaistuki muilta äideiltä. Keskustelu arkipäivän ongelmista ulkopuolisten kanssa usein helpottaa." (N, 11)

"Toivon, että ilmapiiri säilyy vapaana, eikä kuppikuntia synny."
(N, 19)

"Odotan mukavaa yhdessäoloa, ihmisiin tutustumista." (N, 18)

"Lapselle kavereita ja muita kokemuksia. Ryhmässä toimimisen harjoittelua, leikkejä jne." (N, 12)

"Toivon että lapsi viihtyy ja oppii uutta." (N, 15)

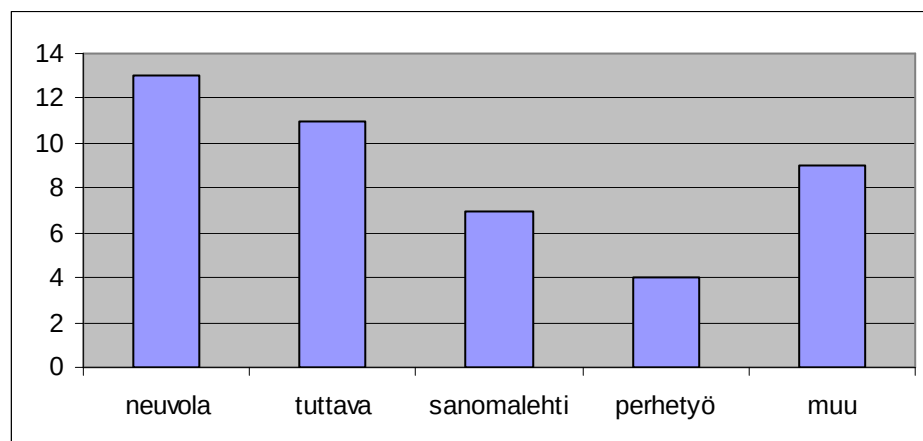
Avoimen päiväkodin ja perhetyön ryhmien kautta sekä vanhemmat että lapset saavat uusia kokemuksia sekä ystäviä. Useat vastaajat toivoivatkin, että lapsi saisi uusia leikkikavereita ja vanhempi itse keskusteluseuraa. Luomuverkostojen harvetessa järjestettyjen vertaisryhmien tarve kasvaa.

6.3 Kehittämisideat

Tutkimuksemme toisena tarkoituksena oli selvittää kuinka perhepalvelukeskuksen asiakkaat kehittäisivät perhepalvelukeskusta. Kyselyyn vastanneiden kehittämisideat voidaan jakaa tiedottamisen kehittämiseen, erilaisten toimintojen kehittämiseen, henkilökunnan kehittämistarpeisiin ja käytännön asioiden kehittämiseen.

6.3.1 Tiedottamisen kehittäminen

Kyselyssä tiedusteltiin, mistä kyselyyn vastannut oli kuullut perhepalvelukeskuksesta. Vastanneista 13 (38,2%) oli kuullut perhepalvelukeskuksesta neuvolalta, perhetyöltä neljä (11,8%) ja 11 (32,4%) tuttavalta. Sanomalehdestä asiasta oli lukenut seitsemän (20,6%) kyselyyn vastannutta. Jostain muualta kuin edellä mainituista perhepalvelukeskuksesta oli kuullut yhdeksän (26,5%) kyselyyn vastanneista. (Ks. Kuvio 9.) Osa vastanneista oli ilmoittanut kuulleensa perhepalvelukeskuksesta useammasta kuin yhdestä paikasta.



Kuvio 9. Taho, josta kyselyyn vastanneet olivat kuulleet perhepalvelukeskuksesta

Perhepalvelukeskuksesta oli siis eniten kuultu neuvolasta ja tuttavilta. Myös sanomalehdet ja perhetyö olivat keskeisiä tiedon saannin kanavia. Muita ta-

hoja, joista asiakkaat olivat tietoa saaneet, olivat esimerkiksi mielenterveys-toimisto, päiväkodit ja koulut, perheneuvola ja sosiaalipalvelukeskus.

Kyselyssä tiedustelimme asiakkailta myös tiedotetaanko perhepalvelukeskuksen palveluista tarpeeksi ja miten tiedottamista tulisi kehittää. Suuri osa vastaajista koki, ettei palveluista tiedoteta riittävästi. Moni toivoi aktiivisempaa ilmoittelua lehdissä. Erityisesti toivottiin ilmoituksia Lapin kansaan ja uuteen Rovaniemeen.

"Palveluista ei ylipäättänsä näytettäisi tiedotettavan. Ainakaan meille asti ei mikään taho ole yltänyt. Kaverit kertoo, jos on ilmoitettavaa." (N, 12)

"Lapin kansa tai uusi Rovaniemi voisi olla hyvä linkki tiedottamiselle" (N, 22)

"Lehdissä vois olla useammin aukioloajat/ohjelma." (N, 17)

Myös Internetiin kaivattiin enemmän tietoa perhepalvelukeskuksen toiminnoista, aukioloajoista ja tapahtumista. Ehdotettiin myös sähköpostilistaa, jolle halukkaat voisivat liittyä ja saada sitä kautta tietoa esimerkiksi avoimen päiväkodin toiminnasta.

"Rovaniemen nettisivuille enemmän uutisia." (N, 1)

"Sähköpostilista, jolle halukkaat voisi liittyä ja jossa tiedotettaisiin palveluista." (N, 7)

Suuri osa kyselyyn vastanneista käytti neuvolan palveluita ja osa myös toivoi, että neuvoloissa tiedotettaisiin enemmän perhepalvelukeskuksen palveluista ja toiminnasta. Haluttiin myös, että muutkin kuin keskustan neuvola informoisi talon tapahtumista. Perhepalvelukeskuksen ala-aulaan ja muihin tiloihin kaivattiin esitteitä ja toivottiin, että ala-aulan ilmoitustaulu olisi tehokkaammin käytössä.

"Muutkin neuvolat kuin yhteydessä oleva voisivat tiedottaa."

(N, 10)

"Ala-aulan ilmoitustaulu voisi olla tehokkaammassa käytössä."

(N, 22)

Kyselymme vastauksissa mainittiin myös useita kertoja, että perheet kaipaavat esitteitä postitse kotiinsa.

"Kotiin voisi tulla esite palveluista." (N, 26)

"Tiivistetty tiedote kaikille lapsiperheille." (N, 33)

Perhepalvelukeskuksen tiedottamista haluttaisiinkin kehitettävän monin eri tavoin. Panostamalla moniin eri tiedotusmenetelmiin tavoitettaisiin suurempi osa potentiaalisista asiakkaista.

6.3.2 Erilaisten toimintojen kehittäminen

Tarve vertaisryhmätoimintaan nousi esille myös kehittämisideoissa. Erilaisia ryhmiä kaivattiin erityisesti äideille. Tutustumista helpottamaan haluttiin jonkinlaisia esittelyitä. Alustettuja keskusteluita ja luennoitsijoita tahdottiin myös.

"Äideille mahdollisesti alustettuja keskusteluja tai ainakin jonkinlainen esittely helpottamaan tutustumista." (N, 30)

"Äitien kokoontumisia esim. arki-iltaisina keskustelemaan äitiydestä yms. elämän asioista pienoisryhmänä." (N, 23)

"Voisi olla joku luennoimassa joskus." (N, 17)

Avoimeen päiväkotiin toivottiin erilaisia teemapäiviä ja tapahtumia, joista tulisi tiedottaa etukäteen hyvissä ajoin. Avoimen päiväkodin aukioloaikoja haluttiin

myös pidentää. Ohjattuihin toimintatuokioihin avoimessa päiväkodissa toivottiin kiinnitettävän enemmän huomiota.

”Avoimeen päiväkotiin ehkä jotain teemallisia tapahtumia, joista tiedotettaisiin näkyvästi hyvissä ajoin.” (N, 22)

”Avoin päiväkoti avoinna kokopäivän.” (N, 31)

”Ohjattuihin toimintatuokioihin enemmän huomiota. Tiettyinä päivinä voisi olla esimerkiksi muskari, liikuntaa, askartelua. Lauluhetki kaipasi vielä ohjaajalta harjoittelua.” (N, 30)

Kehitettäväksi asioiksi perhepalvelukeskuksen toiminnoissa nousivat vertaisryhmätoimintaan panostaminen ja alustettujen keskustelujen sekä ulkopuolisten luennoitsijoiden monipuolinen hyödyntäminen. Avoimen päiväkodin toivottiin olevan auki pidempään ja sen toimintoja sekä ohjattuja tuokioita haluttiin kehittää monipuolisemmiksi.

6.3.3 Henkilökunnan kehittämistarpeita

Muutama kyselyyn vastaajista toivoi kiinnitettävän enemmän huomiota henkilökunnan määrään ja koulutukseen. Henkilökunnan välistä yhteistyötä tulisi myös kehittää saumattomammaksi.

”Sinne on (perheneuvola) vaikea saada aikoja. Tarvittaisiinko mahdollisesti lisää työntekijöitä?” (N, 34)

”Jatkuvaa koulutusta.” (M,2)

”Odotan hyvää yhteistyötä.” (N, 21)

Vanhemmat halusivat, että varatuista ajoista pidetään kiinni eivätkä aikataulut veny.

"Mahdollisimman täsmällisiä hoitoaikoja, ettei aina ajat myöhästyisi vartilla/puolella tunnilla." (N, 22)

"Jatkuvuutta, kehittymistä palautteen pohjalta." (N, 31)

Toivottiin myös, että kerättyjä palautetietoja hyödynnetään toiminnassa ja niiden pohjalta palveluita kehitetään. Kyselyyn vastanneet ovat kehitelleet monia ideoita perhepalvelukeskuksen kehittämiseksi ja toivovat myös, että heidän ideansa otetaan huomioon.

6.3.4 Käytännön asioiden kehittäminen

Vastaajista suurin osa oli sitä mieltä, että perhepalvelukeskuksen sijainti on erinomainen. Perhepalvelukeskus sijaitsee hyvien liikenneyhteyksien varrella ja sinne on helppo tulla. Ilmaisten parkkipaikkojen vähyys kuitenkin huoletti osaa vastaajista. Myös pitkäaikaista autopaikoitusta kaivattiin.

"Pitkäaikainen paikoitus puuttuu." (N, 12)

"Sijainti on hyvä, ilmainen paikoitus vain puuttuu." (N,32)

Perhepalvelukeskukseen kaivattiin myös parempia säilytystiloja esimerkiksi kaksostenrattaille. Vanhemmat myös toivoivat, että perhepalvelukeskuksesta voisi ostaa lapsille ruokaa.

"Kaksostenrattaille myös säilytyspaikka." (N, 7)

"Lasten ruokapurkkeja myytäväksi, ruokailuvälineitä." (N, 31)

Kehitystä toivottiin käytännön seikkoihin, jotta perhepalvelukeskuksessa asiointi olisi helpompaa ja sujuvampaa. Esimerkiksi pitkäaikaisia autopaikoituk-

sia lisäämällä asiakkaille olisi mahdollisuus viettää aikaa avoimessa päiväkodissa pidempään ja palveluiden käyttöön tulisi joustavuutta.

7 YHTEENVETO

Perhepalvelukeskuksen palveluiden tyypillinen käyttäjä oli tutkimuksemme mukaan 26-30 -vuotias ydinperheen äiti lapsineen. Keskimääräinen matka kotoa perhepalvelukeskukseen oli 6,2 kilometriä. Vastausten mukaan perhepalvelukeskuksen palveluista eniten käytettiin neuvolan ja avoimen päiväkodin palveluita. Näiden palvelujen suosio johtunee siitä, että ne ovat kaikille lapsiperheille saatavilla elämäntilanteesta riippumatta. Vaikka muutkin perhepalvelukeskuksen palvelut ovat kaikkien lapsiperheiden saatavilla, ohjautaan niihin yleensä kuitenkin jostain erityisestä elämäntilanteesta johtuen.

Tietyt aihepiirit nousivat aineistostamme esille useampaan kertaan. Päätuloksina pidämmekin kyselyyn vastanneiden tarpeita vanhemmuuden ja lapsen kasvatuksen sekä hoidon tukemiseen, arjen ja vaikeiden elämäntilanteiden hallintaan ja vuorovaikutukselliseen tukeen. Lisäksi kyselyn vastauksista nousi kehittämisideoita siitä, kuinka perhepalvelukeskus voisi paremmin toimipaikkana vastata lapsiperheiden tarpeisiin. Seuraavassa olemme käyneet päätuloksemme tarkemmin läpi.

Tutkimustuloksista yksi tärkeimmistä oli vanhempien tarve vanhemmuuden tukemiseen. Lapsen kasvatuspulmat, arjen hallinnan vaikeus, väsymys ja erilaiset ongelmalliset tilanteet verottivat heidän voimavarojaan toimia vanhempana tutkimuksemme mukaan. Vanhemmat toivoivat saavansa perhepalvelukeskuksesta tukea lapsen ja lapsiperheen asioihin kaikenkattavasti. Aikaisemmista tutkimuksista esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliiton Lapsiprojektin aikana kerätyt tutkimustulokset antavat samankaltaisia tuloksia vanhempien tarpeesta vanhemmuutensa tukemiseen. Lapsi-projektin tutkimustuloksista ilmenee, että tyypillisimpiä vanhempien kokemia haasteita arjessaan ovat väsymys, epävarmuus, lasten kasvatuspulmat, terveys- sekä parisuhdeongelmat. (Saarnio 2004, 244.)

Tutkimuksemme mukaan vanhemmat halusivat perhepalvelukeskukselta tukea lapsen kasvatukseen ja hoitoon. Erityisesti kaivattiin konkreettisia neuvo-

ja ja vinkkejä lapsen kasvatuksesta. Vanhemmat myös tahtoivat saada tietoa eri-ikäisten lasten kehityksestä. Tämä voi johtua siitä, että nykyään perhekojen pienennettyä tuoreilla vanhemmilla ei ole aikaisempaa kokemusta lastenhoidosta. Myös sosiaalisen- ja luomuverkoston puuttuminen voi lisätä tarvetta tukeen. Positiivista on kuitenkin se, että nykypäivän vanhemmat uskaltaavat sanoa asian ääneen ja osaavat hakea apua oikeasta paikasta.

Vanhemmat odottivat perhepalvelukeskuksen toimintojen tukevan perheen arjen sujumista. Tuen tarvetta esiintyi normaaleissa lapsiperheen arkipäivän tilanteissa, kuten lasten hoidon järjestämisessä ja kodinhoidossa. Tähän haluttiinkin konkreettista apua esimerkiksi perhetyöltä. Kyselyyn vastanneet vanhemmat toivoivat, että perhepalvelukeskuksen tuen avulla perhe pystyisi elämään mahdollisimman normaalia lapsiperheen arkea erilaisista ongelmatilanteista huolimatta. Perheiden kohtaamia ongelmatilanteita olivat muun muassa erotilanteet ja perheenjäsenen sairastuminen.

Tuloksista kävi myös ilmi, että perheet kaipasivat vuorovaikutuksellista tukea. Tukea toivottiin niin perhepalvelukeskuksen työntekijöiltä kuin muiltakin perheiltä. Vertaisryhmätoiminta nousikin tuloksista yhdeksi tärkeimmistä tuen tarpeista. Vertaisryhmätoimintaa toivottiin sekä vanhemmille että lapsille. Ryhmien kautta perheet toivoivat saavansa uusia kokemuksia ja ystäviä. Nykyisin on tutkittu paljon vertaisryhmätoiminnan merkitystä. Muun muassa Mannerheimin lastensuojeluliiton 2004-2006 toteutetusta Riepu-projektista saatujen tulosten mukaan vanhemmat kokivat saaneensa vertaisryhmästä tukea omalle vanhemmuudelleen (Riepu-projekti 2006). Myös Jyväskylän perhekeskuksesta tehdystä tutkimuksesta käy ilmi vanhempien tarve vertais-tukeen. Lähdeniemen (2000) tutkimuksen mukaan vanhemmat toivovat saavansa perhekeskuksesta rohkaisua vanhempana toimimiseen ja vahvistusta sosiaalisiin verkostoihin niin vertaisilta kuin työntekijöiltäkin. (Lähdeniemi 2000, 60.)

Kyselymme tuloksista nousi esille myös monia perhepalvelukeskuksen toimintaan liittyviä kehittämistarpeita. Kehittämistä olisi ainakin palveluiden tiedottamisessa, eri toiminnoissa, henkilökunnan riittävydessä ja koulutuksessa sekä erilaisissa käytännön asioissa. Palveluista haluttiin saada enemmän

tietoa kotiin, esimerkiksi Internetiin haluttiin kattavampia sivustoja perhepalvelukeskuksen palveluista, tapahtumista ja aukioloajoista. Myös esitteitä haluttiin saada postitse kotiin ja paikallisiin lehtiin toivottiin ajantasaisia ilmoituksia.

Yleisesti haluttiin eri tahojen informoivan perhepalvelukeskuksen palveluista paremmin. Tiedottamisen ongelmat eivät koske ainoastaan Rovaniemen perhepalvelukeskusta. Lähdenniemen (2000) tutkimuksen mukaan Jyväskylän perhekeskuksen asiakkaatkin toivoivat aktiivisempaa ilmoittelua lehdissä ja neuvoloissa. Tutkimuksen mukaan Jyväskylän perhekeskuksen asiakkaiksi valikoitui erityisen aktiivisia perheitä, sillä perheiden tulee itse ottaa selvää palveluista ja hakeutua niihin. (Lähdenniemi 2000, 53.) Rovaniemen perhepalvelukeskuksella on kuitenkin hyvä mahdollisuus tavoittaa suuri osa Rovaniemen lapsiperheistä esimerkiksi neuvolapalveluiden kautta. Siksi erityisesti neuvolassa olisikin hyvä tilaisuus markkinoida muitakin talon palveluita. Tällä hetkellä kuitenkin esimerkiksi avoimen päiväkodin palveluita ei voida suuremmin markkinoida, sillä tilat ovat rajalliset ja asiakasmäärä on jo nyt suuri.

Eri toimintoja haluttiin perhepalvelukeskuksessa kehitettävän vastaamaan enemmän perheiden tarpeisiin. Toimintojen kehittämisessä haluttiin otettavan huomioon vertaisryhmätoiminnan tärkeys. Vanhemmat kaipasivat järjestettyjä tapahtumia ja eri aihepiirejä käsitteleviä asiantuntijaluentoja. Tulokset kertoivat mielestämme siitä, että vanhemmat ovat itse aktiivisia sekä kehittämään perhepalvelukeskuksen toimintaa että osallistumaan siihen. Perhepalvelukeskuksen yhtenä toimintaa ohjaavana periaatteena onkin perheiden osallisuuden edistäminen ja siksi vanhempien ottaminen mukaan toiminnan suunnitteluun olisi yksi asiakkaiden osallisuutta edistävä keino. Haasteena on kuitenkin se, kuinka saadaan mukaan myös vähemmän aktiiviset perheet, joilla tarvetta sosiaalisten verkostojen laajentamiseen ja vanhemmuuden tukemiseen saattaisi olla enemmän kuin aktiivisilla perheillä.

Yhteenmuuton vaikutusta palveluihin kysyttäessä vastanneet eivät kokeneet sen vaikuttaneen paljoakaan palveluiden laatuun tai saatavuuteen. Positiivisena koettiin kuitenkin se, että palvelut saadaan nyt keskitetysti samasta pai-

kasta. Hyväksi koettiin myös perhepalvelukeskuksen ilmapiiri ja kyselyyn vastanneet kokivat olevansa tervetulleita.

8 KEHITTÄMISEHDOTUKSET

8.1 Vertaisryhmätoiminnan kehittäminen

Tutkimuksemme mukaan vertaisryhmätoiminnalle olisi paljon tarvetta niin vanhempien kuin lastenkin osalta. Perhepalvelukeskuksella olisi mielestämme hyvä mahdollisuus toimia erilaisten vertaisryhmätoimintojen kehittäjänä ja toimeenpanijana. Perhepalvelukeskuksen asiakaskunta on laaja ja se tavoittaa suuren osan alueen lapsiperheistä. Vertaisryhmätoimintaa voisi pitää yhtenä tärkeimmistä ennaltaehkäisevän työn muodoista ja siihen panostamalla voitaisiin vähentää kuluja korjaavasta työstä. Vertaisryhmätoiminta ei aina vaadi suuria resursseja, sillä vertaisryhmän vetäjänä voisi toimia vapaaehtoinen ohjaaja, joka voisi esimerkiksi itsekin olla vertainen. Tässä tilanteessa perhepalvelukeskus voisi toimia vain toiminnan mahdollistajana, esimerkiksi antamalla tilat vertaisryhmän käyttöön.

Aina tarvitaan kuitenkin myös vertaisryhmiä, joissa on ammattitaitoinen koulutettu vetäjä. Koulutetulla vetäjällä on kyky havaita mahdolliset esille nousevia erityisen tuen tarpeet ja ohjata ryhmäläisiä tarvittaessa oikeiden palveluiden piiriin. Esimerkiksi perhepalvelukeskuksessa toimiva perhevalmennusryhmä on hyvä esimerkki vertaisryhmästä, jossa voidaan käsitellä tässäkin tutkimuksessa esille tulleita aihepiirejä. Perhepalvelukeskuksen toimijat voisivat myös järjestää vertaistukiryhmän ohjaajakoulutuksia, joihin voisi osallistua esimerkiksi sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoita. Ylipäätään opiskelijoita kannattaisi hyödyntää muissakin perhepalvelukeskuksen toiminnoissa.

Tutkimuksestamme kävi ilmi, että kyselyyn vastanneet vanhemmat kaipaivat erityyppisiä vertaisryhmiä. Näiden pohjalta olemme työstäneet muutamia mahdollisia vertaisryhmiä, joihin perhepalvelukeskuksen asiakkailla voisi olla kiinnostusta osallistua:

- o vertaisryhmä yksinhuoltajavanhemmille

- o vertaisryhmä äideille
- o vertaisryhmä isille
- o erilaisia toiminnallisia vertaisryhmiä lapsille
- o pariskuntien vertaisryhmä

Vertaisryhmien lisäksi perhepalvelukeskuksessa voitaisiin järjestää erilaisia teemapäiviä ja – iltoja lapsiperheille, joihin olisi vapaa pääsy. Kyselymme vastauksista ilmeni halukkuutta erityisesti asiantuntijoiden alustamiin keskusteluihin ja asiantuntijaluentoihin. Käsiteltäviä teemoja voisivat olla esimerkiksi parisuhde, lapsen kasvatus- ja hoito, synnytyksen jälkeinen masennus ja vanhemmuus.

8.2 Palveluiden näkyvyyden lisääminen

Mielestämme yksi keskeinen kehittämistä kaipaava osa-alue olisi perhepalvelukeskuksen palveluiden näkyvyyden lisääminen. Tiedottamista voitaisiin parantaa monella eri tavalla, jotka eivät vaatisi suuria resursseja. Aineistomme sisälsi hyviä ideoita, joita olemme työstäneet hieman eteenpäin:

- o Internetin tarjoamia mahdollisuuksia tulisi hyödyntää tehokkaammin. Internet on nykypäivänä suosittu tiedon hankinnan kanava, joka on lähes kaikkien saatavilla. Internetin hyödyntäminen tiedottamisessa ei myöskään vaatisi paljoa taloudellisia satsauksia.
 - ◆ Perhepalvelukeskuksen internetsivut tulisi pitää ajantasaisina. Sivuille kannattaisi lisätä tietoa perhepalvelukeskuksen eri palveluista, tulevista tapahtumista ja ajankohtaisista lapsiperheitä koskevista asioista. internetsivuille voisi esimerkiksi lisätä linkkilistan, josta löytyisi lapsiperheitä kiinnostavia muitakin internetsivustoja. Uutena palveluna internetsivuilta voisi löytyä keskustelufoorumi lapsiperheille.

- ◆ Perhepalvelukeskuksen asiakkaille voisi perustaa sähköpostilistan, johon asiakas halutessaan saisi liittyä. Sähköpostilistan kautta ilmoitettaisiin kaikista perhepalvelukeskuksen ajankohtaisista asioista.
- o Perhepalvelukeskuksesta kannattaisi laatia lyhyt ja ytimekäs esite, josta ilmenisi kaikki asiakkaiden kannalta oleelliset asiat.
 - ◆ Esitteitä voisi jakaa Rovaniemen kaupungin eri palvelupisteisiin, kuten esimerkiksi kansaneläkelaitoksiin, terveyskeskuksiin, kirjastoihin ja päiväkoteihin.
 - ◆ Esitteitä voisi lähettää postitse asiakkaiden koteihin esimerkiksi ilmaislehtien välissä.
 - ◆ Esitteitä voisi viedä myös osviitta palvelupisteeseen, jossa niitä voitaisiin liittää uusille rovaniemeläisille lähetettäviin tervetuliaiskirjeisiin.

Rovaniemi on kasvukeskus ja kaupunkiin muuttaa nuoria lapsiperheitä ympäri Suomea työ- ja opiskelupaikkojen perässä. Mielestämme näille vasta paikkakunnalle muuttaneille perheille voitaisiin järjestää infoiltoja, joissa perheet voisivat tutustua esimerkiksi perhepalvelukeskuksen tarjoamiin palveluihin. Infoilloissa voitaisiin yleisesti kertoa Rovaniemen kaupungin tarjoamista palveluista ja aktiviteeteista, jotka lapsiperheitä voisivat kiinnostaa. Toiminta osaltaan auttaisi myös perheitä tutustumaan toisiinsa ja näin perheet saisivat myös vertaistukea ja pystyisivät luomaan verkostoja muihin perheisiin. Näin pystyttäisiin osaltaan innostamaan lapsiperheitä jäämään Rovaniemelle pysyvämmiin.

8.3 Monitoimijuuden kehittäminen

Perhepalvelukeskuksen monitoimijuus luo mahdollisuudet vastata perheiden muuttuviin tarpeisiin parhaalla mahdollisella tavalla. Uutena työyhteisönä perhepalvelukeskuksessa on omat haasteensa ja mahdollisuutensa monitoi-

mijuudelle. Toisaalta on helpompaa toimia ammattilaisten kanssa yhteistyössä kun useimmat heistä löytyvät saman katon alta, toisaalta taas yhteistyön tekeminen voi olla hankalaa kun jokainen toimija on tottunut toimimaan omalla tavallaan ja monesti voi tulla tunne, että omaa ”reviiriä” pitää puolustaa. Haastavana koetaan myös se, kuinka asiakkaat saataisiin mukaan toimintaan. Ottamalla asiakkaat mukaan yhtenä toimijana suunnittelemaan ja kehittämään perhepalvelukeskuksen palveluita myös heidän osallisuutensa lisääntyisi. Asiakkaiden mukaan ottaminen palveluiden suunnitteluun tekisi työstä ja palveluista asiakaslähtöisempiä. Rovaniemen perhepalvelukeskuksen monitoimijuuden kehittäminen voidaankin mielestämme jakaa kolmeen pääkohtaan:

- o asiakkaiden kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen
- o talon sisäisen yhteistyön kehittäminen
- o talon ulkopuolisen yhteistyön kehittäminen.

Näiden kaikkien osa-alueiden monitoimijuuden kehittämiseen liittyy tärkeänä osana koulutus. Jatkuva kouluttautuminen ja ammattitaidon ylläpitäminen on tärkeää jatkuvasti muuttuvalla alalla. Nykyisin sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa on alettu kiinnittää yhä enemmän huomiota moniammatillisten valmiuksien luomiseksi. Koulutuksella pyritään siihen, että opiskelija tunnistaa ammatillisen identiteettinsä ja ne stereotypiat, jotka liittyvät esimerkiksi muihin ammattiryhmiin. Tunnistamisen avulla opiskelija voi itse alkaa tietoisesti vaikuttamaan omiin asenteisiinsa itseään ja muita kohtaan. (Isoherranen 2005, 155-156.)

Asiakkaiden kanssa tehtävä yhteistyö kuuluu luonnollisena osana jokapäiväiseen työhön. Uskomme, että yksilötasolla tehtävä, asiakkaan ja työntekijän välinen yhteistyö toimiikin hyvin, mutta mielestämme olisi kuitenkin tärkeää saada asiakas näkyvämmäksi osaksi koko perhepalvelukeskuksen toimintaa. Yksi keino tämän asian kehittämiseksi olisi asiakastyöryhmän perustaminen perhepalvelukeskukseen. Napero-hankkeessa onkin tällä hetkellä toiminnassa oleva asiakastyöryhmä. Se koostuu Rovaniemen lapsiperheiden vanhemmista ja sen tehtävänä on tuoda asiakkaiden näkökulmaa esille, kommentoida tehtyjä päätöksiä ja antaa kehittämisideoita. Mielestämme tällaisen

toiminnan ei tulisi loppua hankeen loppumisen myötä, vaan sen voisi jotenkin juurruttaa osaksi perhepalvelukeskuksen omaa toimintaa.

Perhepalvelukeskuksen asiakastyöryhmässä voisi olla mukana perhepalvelukeskuksen jokaisesta palvelusta ainakin yksi asiakas tai mahdollisesti useampiakin palvelun käyttäjä. Asiakastyöryhmässä palvelujen käyttäjät voisivat keskustella ja käydä läpi kokemuksiaan käyttämistään palveluista ja kokemustensa pohjalta antaa kehitysideoita ja palautetta toimijoille. Asiakastyöryhmä kokoontuisi sopivin väliajoin kasvotusten keskustelemaan ja mahdollisuuskiensa mukaan kustakin toiminnoista voisi osallistua myös työntekijä kuulemaan asiakkaitaan. Asiakastyöryhmä voisi toimia myös verkossa, sille varatussa keskustelufoorumissa, josta toimijat voisivat käydä seuraamassa asiakkaiden keskustelua ja ideoita. Asiakastyöryhmässä korostuisi asiakkaan näkökulma ja osallisuus palveluiden kehittämiseen.

Talon sisäistä yhteistyötä voitaisiin kehittää erilaisilla harjoitteilla ja ryhmähenkeä kohottavilla tehtävillä. Niiden ei tarvitse olla kovin vaikeita tai syvällisiä, mutta mielestämme olisi tärkeää, että perhepalvelukeskuksesta huokuisin niin sanottu ”me-henki”. Ihmiset ovat hyvin herkkiä tunnistamaan erilaiset ilmapiirit ja huono ilmapiiri voi vaikuttaa siihen, ettei esimerkiksi asiakas koe olevansa tervetullut tai että hän voisi luottaa ammattilaisiin. Kuitenkin yksi tärkeimmistä positiivista ilmapiiriä ja työssä jaksamista ylläpitäviä asioista on työnohjaus. Sen tehtävänä on tukea työntekijän ammatti-identiteettiä ja auttaa työntekijää tekemään työnsä parhaalla mahdollisella tavalla. Lähes kaikkiin organisaatioihin kohdistuu jatkuvasti niin ulkoisia kuin sisäisiä muutospaineita ja näihin paineisiin voidaan vastata työnohjauksella. (Luomahaara 1991, 100.)

Talon ulkopuolista yhteistyötä voitaisiin mielestämme kehittää erityisesti selkeyttämällä niin sanottuja asiakkaiden polkuja. Työntekijälle on hyvin tärkeää tietää mihin asiakas siirtyy silloin kun hän ei enää tarvitse työntekijän tarjoamaan palvelua. Yhteistyö näiden siirtymävaiheiden työntekijöiden kanssa on tärkeää jo asiakkaankin kannalta. Asiakkaan kannalta on myös tärkeää, että yhteistyö näiden kahden toimijan välillä on mutkatonta. Siksi onkin tärkeää,

että perhepalvelukeskuksen työntekijät huolehtivat myös talon ulkopuolisesta yhteistyöverkostostaan.

9 POHDINTA

Vanhemmuus on noussut pinnalle yhteiskunnallisessa keskustelussa. Puhutaan siitä, onko vanhemmuus hukassa ja millaista on hyvä vanhemmuus. Samanaikaisesti vanhemmille kuuluvat tehtävät ovat supistuneet ja yhteiskunta on alkanut ottaa kasvatusvastuuta vanhemmilta. Lapsiperheille myönnettävät etuudet ja palvelut elävät jatkuvan muutoksen alla. Myös muuttuneet perhemuodot, avioerot, työttömyys, työelämän vaatimukset ja sosiaalisten verkostojen heikkeneminen vaikeuttavat vanhempien kykyä toimia hyvinä vanhempina. Nykypäivän vanhemmuuden voikin sanoa olevan täynnä erilaisia ristiriitoja: hoitaako lasta kotona vai viedä päivähoidon, minkä hoitomuodon lapselle valitsee, miten lasta tulisi kasvattaa ja keitä tahoja lapsen kasvatuksessa on mukana? Ei siis ole ihme, että vanhemmat voivat tuntea epävarmuutta omasta vanhemmuudestaan.

Merkittävää on kuitenkin se, että nykypäivän vanhemmat osaavat ja uskalta-
vat pyytää apua, eikä avunpyytämistä koeta enää välttämättä leimaavana. Tutkimuksemme mukaan vanhemmat ovat valmiita keskustelemaan arkipäivän ongelmistaan niin vertaisten kuin työntekijöidenkin kanssa. Vanhemmat kuitenkin toivovat, että heidät kohdattaisiin arjessa tasavertaisena kumppanina ja että työntekijä pystyisi auttamaan heitä ihan tavallisissa arjen ongelmis-
sa. Tulisikin huomata, että vanhemmuuden tukemisen ei aina tarvitse olla suunniteltua ja järjestelmällistä ”ylhäältä käsin ohjattua” toimintaa vaan vanhemman jaksamista voi tukea parhaiten muun muassa pyrkimällä eri tavoin parantamaan perheen arjen sujumista.

Tutkimuksen teon alkuvaiheessa pohdimme paljon vanhemmuuden tukemis-
ta lapsen kannalta. Ennen teoriaan tutustumista ja kyselyn suorittamista mietimme sitä, syrjäyttääkö termi vanhemmuuden tukeminen lapsen näkyvyyden asiakassuhteissa. Opinnäytetyöprosessin aikana ymmärsimme kuitenkin, että vanhemmuuden tukeminen on suorassa yhteydessä lapsen hyvinvointiin. Varmuuttamme lisäksi myös kyselyymme vastanneiden ajatukset siitä, että tukemalla vanhemmuutta tuetaan koko perhettä.

Tätä tutkimusta tehdessämme olemme pohtineet myös työntekijän roolia ja merkitystä asiakkaan elämässä. Halusimme haastatella perhepalvelukeskuksen eri toimintojen vastaavia työntekijöitä saadaksemme kuvatuksi millaisia palveluja perhepalvelukeskuksessa on ja miten Rovaniemen perhepalvelukeskus on syntynyt. Haastatteluja tehdessämme meille selkiytyi kuva siitä, kuinka perhepalvelukeskuksen yksiköt osaltaan ovat tukemassa lapsiperheitä. Tärkeimmiksi teemoiksi opinnäytetyössämme nostimme vanhemmuuden ja lapsiperheen tukemisen sekä monitoimijuuden. Asiakaskyselymme pohjalta havaitsimme, että vanhemmat kaipaavat erityisesti juuri vanhemmuuden tukemista, opastusta ja ohjausta sekä lapsilähtöistä työtettä työntekijöiltä. Pohdittavaa riittääkin siinä, kohtaavatko asiakkaiden tarpeet ja perhepalvelukeskuksen tarjoamat tukitoimet myös käytännön, eikä pelkästään teorian tasolla. Tämä seikka olisikin mielenkiintoista selvittää jatkotutkimuksella.

Vaikka suorittamamme kyselyn aineistosta ei erityisesti noussut tarvetta juuri ennaltaehkäisevään ja monitoimijuuteen perustuvaan työotteeseen, pidämme niitä kuitenkin tutkimuksemme kannalta tärkeinä teemoina. Monitoimijuus ja ennaltaehkäisevä työote ovat tärkeitä perhepalvelukeskuksen toimintaa ohjaavia periaatteita. Onkin mahdollista, että nämä termit ovat asiakkaille vieraita ja siksi ne eivät suoranaisesti nousseet esille asiakaskyselyn vastauksista. Kuitenkin asiakkaiden toiveista nousi esille ennaltaehkäisevään työhön ja monitoimijuuteen liittyviä seikkoja, kuten tarvetta vertaisryhmiin ja toiveita työntekijöiden välisestä saumattomasta yhteistyöstä. Monitoimijuus onkin noussut suureen rooliin nykypäivän sosiaali- ja terveyspalveluissa. Jatkotutkimuksella olisikin mielenkiintoista selvittää ja tutkia millainen perheen rooli monitoimijaisessa työryhmässä on. Toteutuvatko monitoimijuuden periaatteet ja tuntevatko asiakkaat että heitä kunnioitetaan oman elämänsä asiantuntijoina?

Tutkimuksemme mukaan perhepalvelukeskukseen suhtaudutaan pääsääntöisesti hyvin positiivisesti. Silti vanhemmilta nousi monipuolisia kehittämisideoita, joita kannattaisikin hyödyntää perhepalvelukeskuksen toiminnassa. Huomioimalla asiakkaiden kehittämisideat voitaisiin osaltaan edistää asi-

akkaiden omaa osallisuutta. Tutkimuksemme osoitti, että perhepalvelukeskuksen asiakkaat ovat aktiivisia toimijoita.

Perhepalvelukeskus opinnäytetyön aiheena oli hyvin kiinnostava siksi, että se on ihan uusi palvelumuoto Rovaniemellä. Innostusta opinnäytetyön tekoon lisäsi osaltaan myös se, ettei aihetta oltu vielä ehditty tutkia Rovaniemellä juuri yhtään ja Suomenkin mittakaavassa tutkimuksia oli suoritettu vähän. Toisaalta tämä loi myös omat haasteensa työlle, koska aikaisempia tutkimuksia oli vaikea löytää, joten vertailu aikaisempaan tietoon oli hankalaa. Halusimme tutkia perhepalvelukeskuksen palveluita asiakkaiden näkökulmasta, koska asiakaslähtöisyys on nykypäivänä koettu tärkeäksi. Meidän mielestämme asiakkaat ovat itse parhaita kertomaan sen, miten he saivat eniten irti perhepalvelukeskuksen palveluista.

Kun nyt kriittisesti pohdimme opinnäytetyöprosessiamme ja työmme lopputulosta, löydämme muutamia kohtia, jotka nyt jälkiviisaana tekisimme toisin. Vaikkakin tekemistämme haastatteluista perhepalvelukeskuksen vastaaville työntekijöille oli paljon hyötyä työmme teoriaosuuden kannalta, täsmen-täisimme ja pohtisimme haastattelukysymyksiä hiukkasen tarkemmin, jotta haastatteluista saatava tietomäärä ei olisi liian laaja. Huomasimme myös, että sähköpostin kautta suoritettujen kyselyiden avulla saimme jäsennetymiä ja tarkempia tietoja yksiköistä. Eli hyödyllisintä luultavasti olisi ollut pyytää perhepalvelukeskuksen toimijoita kertomaan kirjallisesti oman yksikkönsä toiminnasta.

Opinnäytetyö prosessina on kehittänyt ammatillisuuttamme ja ydinosaamis-tamme. Opinnäytetyöprosessin aikana olemme päässeet tutustumaan moniin eri alan ammattilaisiin ja heidän työhönsä. Meille on myös selkiytynyt käsitys julkisen sektorin toiminnasta ja palveluista. Opinnäytetyön teko on myös kasvattanut pitkäjänteisyyttä, koska kaikki ei olekaan tapahtunut hetkessä vaan opinnäyte on ollut pitkän prosessin tulos. Pitkäjänteisyydestä on varmasti hyötyä myös tulevilla ammateissamme, sillä asiakassuhteissakaan edistystä ei tapahdu hetkessä vaan asiakkuudet voivat olla pitkiäkin prosesseja, jonka aikana tulee välillä vastoinkäymisiä, välillä edistysaskeleita.

Opinnäytetyötä tehdessämme olemme pohtineet paljon omaa ammatillisuuttamme ja sitä, kuinka opinnäytetyön tekeminen on vaikuttanut kykyymme auttaa, tukea ja kohdata erilaisissa elämäntilanteissa olevia perheitä tulevaisuudessa työssämme. Koemmekin, että olemme hankkineet paljon eväitä tulevaan sosionomin (AMK) ammattiimme opinnäytetyötä tehdessämme. Opinnäytetyöprosessimme on kestänyt suhteellisen kauan, sillä olemme olleet mukana Napero-hankkeen toiminnassa melkein sen alusta asti. Koemmekin, että erityisesti työyhteisössä toimimisen ja työn organisoinnin taidot ovat kehittyneet hankkeessa toimiessamme. Meille on myös selkiytynyt projektitoiminnan eri toimintamuodot. Vuorovaikutus- ja viestintätaitomme ovat parantuneet kuin huomaamatta opinnäytetyöprosessin aikana. Olemme saaneet myös hyvin paljon monipuolista tietoa lapsiperheiden arjesta. Opinnäytetyöprosessin aikana olemme tutustuneet aiheeseen niin teoria- ja tutkimustiedon, asiantuntijoiden kuin perheidenkin avulla.

Sen lisäksi, että olemme kehittyneet työtä tehdessämme ammatillisesti, uskomme, että opinnäytetyöstämme on todellista hyötyä myös Rovaniemen perhepalvelukeskukselle. Toivomme opinnäytetyöstämme olevan hyötyä Rovaniemen perhepalvelukeskuksen kehittämisessä ja uskomme sen osaltaan auttavan ammattilaisia huomaamaan rovaniemeläisten lapsiperheiden tuen tarpeet ja tukemaan heitä oikealla tavalla oikeassa paikassa. Toivommekin, että tutkimustuloksemme ovat hyödyllisiä myös muille lapsiperheiden kanssa työskenteleville tahoille.

LÄHTEET

- Alasuutari, Maarit 2003. Kuka lasta kasvattaa? Yliopistokustannus University Press Finland, Helsinki.
- Alasuutari, Pertti 1994. Laadullinen tutkimus. 3. painos. Vastapaino, Tampere.
- Bardy, Marjatta – Salmi, Minna – Heino, Tarja 2001. Mikä lapsiamme uhkaa? Stakes raportteja 263.
- Eduskunta 2007. Valtioneuvoston selonteko lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Osoitteessa
http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/stvm_23_2002_p.shtml 9.3.2007
- Eskola, Jari – Suoranta, Juha 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 2.painos. Vastapaino, Tampere.
- Gerris, Jan 1994. Perhearvot vanhempien silmin: perhe-elämän ja lastenkasvatuksen arvoperustaiset mallit. – Teoksessa Ydinperheestä yksilöllistyyiin perheisiin (toim. Juha Virkki), 144–161. WSOY, Helsinki.
- Hannula, Anja 2007. Rovaniemen kaupungin keskustan neuvolan osastonhoitajan haastattelu. 27.2.2007.
- Heinämäki, Liisa 2005. Varhaista tukea lapselle – työvälineenä kehittämisvalikko. Stakes oppaita 62.
- Helminen, Jari 2006. Onnen kehto vai kurjuuden alho? –Teoksessa elämä koettelee, tuki kannattelee (toim. Jari Helminen), 15-36. PS-kustannus, Jyväskylä.
- Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. 13.painos. Tammi, Helsinki.
- Horwath, Jan 2001. The Child's World. Assessing Children in Need. Jessica Kingsley Publishers, London.
- Huhtanen, Kristiina 2004. Varhainen puuttuminen. Oy Finn lectura Ab, Helsinki.
- Hyssälä, Liisa 2004. Rakkaalla lapsella on monta nimeä. – Teoksessa Perhe keskiössä (toim. Auli Paavola), 6-7. Lastensuojelun keskusliitto, Helsinki.
- Hyypä, Markku T. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. PS-kustannus, Jyväskylä.
- Isoherranen, Kaarina 2005. Moniammatillinen yhteistyö. WSOY, Helsinki.

- Jalava, Urpo – Virtanen, Petri 1995. Moniammatillinen projektitoiminta, Avain hyvinvointipalvelujen tulevaisuuteen. Kirjayhtymä Oy, 1995 Helsinki.
- Jokinen, Kimmo – Saaristo, Kimmo 2002. Suomalainen yhteiskunta. WSOY, Helsinki.
- Kallo, Seija 2007. Napero-perhepalveluhankkeen projektityöntekijän sähköpostihaastattelu 25.4.2007.
- Karvo, Raija 2007. Rovaniemen kaupungin puheterapeutin sähköpostihaastattelu 30.3.2007.
- Karvonen, Teija 2007. Napero-hankkeen projektipäällikön haastattelu 29.3.2007.
- Kekkonen, Marjatta 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Stakes raportteja 281.
- Kettunen, Terttu – Ihalainen, Jarmo – Heikkinen, Hannele 2001. Monimuotoinen sosiaaliturva. WSOY, Helsinki.
- Kihlman, Eila 2005. Sirpaleista kokonaisuudeksi moniasiantuntijuuden avulla. – Teoksessa Voimaa perhetyöhön (toim. Mikko Reijonen), 93-117. PS-kustannus, Jyväskylä.
- Laiho, Sanna-Maija 2007. Kiertävän erityislastentarhanopettajan haastattelu 28.02.2007
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361
- Lammi-Taskula, Johanna – Varsa, Hannele 2001. Vanhemmuuden aika. Stakes aiheita-monistesarja 7/2001.
- Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:14.
- Lindholm, Marja 2007. Johdanto, neuvola osana perusterveydenhoitoa ja neuvolatyön verkostot. – Teoksessa Neuvolatyön käsikirja (toim. Annukka Armanto, Paula Koistinen), 19-30, Tammi, Helsinki.
- Luomahaara, Jaakko 1991. Työnohjaus hallinnon ja kehittämisen välineenä. – Teoksessa Sosiaalityö ja työnohjaus, 98-109. VAPK-kustannus, Helsinki.
- Lähdeniemi, Helena 2000. Perhekeskuksen palveluiden merkitys ja vastavuus lapsiperheiden muuttuviin tarpeisiin ja toiveisiin: tapaustutkimus perhekeskus tourutuvan palvelujen käyttäjien keskuudessa. Pro gradu työ, Jyväskylän yliopisto.

Lääkintöhallituksen yleiskirje 1828/83.

Mattanen, Saara 2007. Johtavan perhetyöntekijän haastattelu 23.2.2007

Mattila, Hannu 1999. Lomakekysely asiakaspalautteen hankkimismenetelmänä. Pro gradu työ. Helsingin yliopisto, sosiaalipolitiikan laitos. Kansaneläkelaitos, tutkimus- ja kehitysyksikkö, Helsinki.

Metteri, Anne 1996. Johdanto, elämme muutosta, jossa yhteistyö on perusteltu valinta ja realistinen mahdollisuus. – Teoksessa moniammatillisuus ja sosiaalityö (toim. Anna Mertteri), 5-14. 2. painos. Oy Edita Ab, Helsinki.

Metsämuuronen, Jari 2003. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. International Methelp KY, Helsinki.

Napero -hanke 2006. Hankkeen toimintasuunnitelma.

Nätkin, Ritva 2003. Moninaiset perhemuodot ja lapsen hyvä. – Teoksessa Perhe murroksessa, kriittisen perhetutkimuksen jäljillä (toim. Hannele Forsberg ja Ritva Nätkin), 16–38. Gaudeamus, Helsinki.

Oinonen, Eriikka 1999. Perheet ja pärjääminen. – Teoksessa Mikä Suomessa muuttui? sosiologinen kuva 1990-luvusta. (toim. Raimo Blom), 163–191. Gaudeamus, Helsinki.

Ojansivu, Riita 2007. Rovaniemen kaupungin perhesosiaalityön johtavan sosiaalityöntekijän haastattelu 23.2.2007

Ojuri, Auli 1996. Moniammatillinen yhteistyö ja organisaatiokulttuuri. – Teoksessa moniammatillisuus ja sosiaalityö (toim. Anna Mertteri), 116-128. 2. painos. Oy Edita Ab, Helsinki.

Parviainen, Tuire 1998. Johdatus yhteisöllisyyteen ja sen lähikäsitteisiin. - Teoksessa Yhteisöllisyys - avain parempaan terveyteen (toim. Tuire Parviainen ja Marjaana Pelkonen), 39-53. Stakes raportteja 217.

Pesonen, Aino-Elina 2006. Kouluyhteisön hyvinvointiin liittyviä kysymyksiä. – Teoksessa Elämä koettelee, tuki kannattelee (toim. Jari Helminen), 79-90. PS-kustannus, Jyväskylä.

Pietilä-Hella, Riitta 2006. Perhekeskus – kohtaamisen tila ja paikka. Teoksessa Elämä koettelee, tuki kannattelee (toim. Jari Helminen), 63–78. PS-kustannus, Jyväskylä.

Pulkkinen, Lea 1994. Millaista lastenkasvatusta nykytutkimus suosittelee? – Teoksessa Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin (toim. Juha Virkki), 26-45. WSOY, Helsinki.

- Riepu –projekti 2006. Loppuraportti. Osoitteessa
<http://www2.mll.fi/piirit/pohjois-karjala/projektit/riepu.html>. 16.8.07
- Ritala-Koskinen, Aino 2003. (Uus)perhe lapsen silmin. – Teoksessa Perhe murroksessa, kriittisen perhetutkimuksen jäljillä (toim. Hannele Forsberg ja Ritva Nätkin), 121–139. Gaudeamus, Helsinki.
- Rovaniemen kaupunki 2007a. Ennaltaehkäisevä, ohjaava ja ryhmämuotoinen perhetyö. Osoitteessa <http://www.rovaniemi.fi/?deptid=19512> 15.8.2007
- Rovaniemen kaupunki 2007b. Fysioterapia. Osoitteessa
<http://www.rovaniemi.fi/?deptid=15807>. 12.3.2007
- Rovaniemen kaupunki 2007c. Perhepalvelukeskus. Osoitteessa
<http://www.rovaniemi.fi/?deptid=19091>. 4.4.2007
- Rovaniemen kaupunki 2007d. Toimintaterapia. Osoitteessa
<http://www.rovaniemi.fi/?deptid=15806>. 12.3.2007
- Räsänen, Pekka 2005. Havaintojen mittaus ja aineiston jäsentämisen metodologia. –Teoksessa Tutkimusmenetelmien pyörteissä. Sosiaalitutkimuksen lähtökohdat ja valinnat (toim. Pekka Räsänen, Anu-Hanna Anttila ja Harri Melin), 85-102. WSOY, Jyväskylä.
- Saarnio, Tuula 2004. Perhetyö lastensuojelutyössä. – Teoksessa Lastensuojelu tänään (toim. Annamajja Puonti, Tuula Saarnio ja Anne Hujala), 240-255. Tammi, Helsinki.
- Salmela, Tuula 1997. Asiakaspalautteen haaste, menetelmiä ja esimerkkejä. Stakes oppaita 32.
- Sarajävi, Anneli – Tuomi, Jouni 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi, Helsinki.
- Seikkula, Jaakko 1996. Sosiaaliset verkostot. Kirjayhtymä Oy, Helsinki.
- Seikkula, Jaakko – Arnkil, Tom Erik 2005. Dialoginen verkostotyö. Tammi, Helsinki.
- Seta Ry 2007. Perheitä kaikissa sateenkaaren väreissä. Osoitteessa
<http://www.seta.fi/fi/setafi49.htm>. 28.2.2007.
- Sirviö, Kaarina 2006. Lapsiperheiden osallisuus terveyden edistämässä – mukanaolosta vastuunottoon. Kuopion yliopiston julkaisuja E132.
- Sosiaaliportti 2006. Mikä perhekeskus on? Osoitteessa
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/PERHE-hanke>. 3.4.2007.

- Sosiaali- ja terveysministeriö 2003a. Valtioneuvoston periaatepäätös sosiaalialan tulevaisuuden turvaamiseksi 2.10.2003. Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2003:5.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2003b. Sosiaaliturvan suunta 2003. Julkaisuja 2003:6.
- Stakes 2007. Kasvatuskumppanuus. Osoitteessa
<http://varttua.stakes.fi/FI/Sisallot/kasvatuskumppanuus/index.htm>
 7.9.2007
- Stakes 2006a. Varttua, erityispäivähoito. Osoitteessa
<http://varttua.stakes.fi/FI/Varhaiskasvatuspalvelut/erityispaivahoito/erityispaivahoito.htm>. 3.5.2007
- Stakes 2006b. Varttua, kuntien avoin varhaiskasvatus. Osoitteessa
http://varttua.stakes.fi/FI/Varhaiskasvatuspalvelut/avoin_vaka/kunnat/kuntien_avoin_varhaiskasvatus.htm. 3.5.2007
- Syrjälä, Leena – Ahonen, Sirkka – Syrjäläinen, Eija – Saari, Seppo 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Kirjayhtymä Oy, Helsinki.
- Takala, Pentti 2005. Perheen muutos ja pohjoismainen perhepolitiikan malli. – Teoksessa Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin? (toim. Pentti Takala), 20–56. Kelan tutkimusosasto, Helsinki.
- Taskinen, Sirpa 2000. Omhändertagande inom barnskyddet. Sakkunnigas rekommendationer om gemensamma riktlinjer för omhändertagandeprocessen. Stakes Handböcker 36.
- Taskinen, Sirpa 2002. Lasten ja lapsiperheiden palvelut. – Teoksessa Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelukatsaus 2002 (toim. Matti Heikkilä ja Antti Parpo), 60-75. Stakes raportteja 268.
- Tilastokeskus 2007. Perheet perhetyypin ja lasten lukumäärän mukaan alueittain 2000-2006. Osoitteessa
http://pxweb2.stat.fi/Dialog/varval.asp?ma=perh_tau_001_fi&ti=&path=../Database/StatFin/vrm/perh/&lang=3&multilang=fi
- Tuohela, Kirsi 1997. Uusi lapsi. – Teoksessa Familia, eurooppalaisen perheen historia (toim. Kaari Utrio), 195–220. Tammi, Helsinki.
- Tuomi, Jouni 2007. Tutki ja lue. Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Tammi, Helsinki.
- Valkonen, Leena 1995. Kuka on minun vanhempani? Perhenuorten vanhempi-suhteet. Stakesin tutkimuksia 52.
- Viitala, Riitta – Saloniemi Riikka 2005. Perhe-hanke. Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 2005:4

Ylöstalo, Anja 2007. Perheneuvolan johtavan psykologin sähköpostihaastattelu 20.3.2007.

LIITTEET

Liite 1

Hei!

Olemme sosionomi (AMK) -opiskelijoita Rovaniemen ammattikorkeakoulusta ja teemme opinnäytetyötä Rovaniemen perhepalvelukeskukselle. Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää minkälaista tukea perheet kaipaavat perhepalvelukeskukselta. Kyselyn avulla haluamme myös kartoittaa vastaavanko palvelut perheiden tarpeisiin.

Kokemuksenne ja toiveenne perhepalvelukeskuksen toiminnoista auttavat kehittämään palveluita. Mielipiteenne on meille arvokas. Kyselyn vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.

Lomakkeen voit palauttaa perhepalvelukeskuksen odotustiloissa oleviin palautelaatikoihin.

Kiitos vastauksestasi jo etukäteen ja hyvää kevään jatkoa!

Yhteistyöstä kiittäen Jenni Henttunen, Raisa Jussi ja Petra Lasanen



Merkitse sopiva vaihtoehto

1. Sukupuoli 1 nainen
2 mies
2. Ikä _____ vuotta
3. Kuinka kaukana asut
perhepalvelukeskuksesta? _____ km
4. Perherakenne
1 odottava perhe (lapsi ei ole vielä syn-
tynyt)
2 ydinperhe (äiti, isä, lapsi/lapsia)
3 yksinhuoltajaperhe (äiti/ isä ja lapsi/
lapsia)
4 uusperhe (toisella tai kummallakin
vanhemmalla on lapsi/lapsia aikaisem-
masta suhteesta ja mahdollisesti yhtei-
siä lapsia)
5 sateenkaariperhe (samaa sukupuolta
olevat vanhemmat, lapsi/lapsia)
6 sijaisperhe (lapsi/lapsia sijoitettu per-
heeseen)
5. Lasten lukumäärä _____ lasta
6. Mitä palveluita olet käyttänyt perhepalvelukeskuksessa
- 1 avoin päiväkotitoiminta 2 perhetupa/ ryhmämuotoinen perhetyö
- 3 neuvola 4 kiertävä erityislastentarhanopettaja
- 5 kuntoutus
(puhe-, toiminta-, tai fysioterapia) 6 perhetyö
- 7 lastenvalvoja 8 perheneuvola

7. Oletko käyttänyt edellä mainittuja palveluja ennen kuin ne siirtyivät perhepalvelukeskukseen?

1 kyllä

2 ei (siirry kysymykseen 9)

8. Miten yhteenmuutto on vaikuttanut mielestäsi palveluihin?

9. Millaisena koet perhepalvelukeskuksen sijainniltaan?

10. Mitä mieltä olet perhepalvelukeskuksen ilmapiiristä? (esim. koetko olevasi tervetullut)

11. Mistä olet kuullut perhepalvelukeskuksesta?

12. Tiedotetaanko perhepalvelukeskuksen palveluista mielestäsi tarpeeksi?

1 kyllä (siirry kysymykseen 14)

2 ei

13. Kuinka palveluista tiedottamista voitaisiin parantaa?

14. Mihin asioihin toivot saavasi tukea perhepalvelukeskuksesta?

15. Mitä vanhempänä odotat niiltä toiminnoilta joissa itse olet mukana?

16. Miten kehittäisit perhepalvelukeskusta? (esim. palveluita, toimintaa yms.)

Mikäli suostut mahdolliseen haastatteluun, toivomme Sinun kirjoittavan yhteystietosi tähän: